

DOI: <https://doi.org/10.4312/keria.23.1.179-210>

Gaj Julij Cezar: *Zapiski o državljanski vojni* *Prva knjiga*

Prevedel Yoshinaka Jošt Gerl

1. Ko je Fabij konzuloma predal Cezarjevo pismo,¹ so s skrajnim prizadevanjem ljudskih tribunov komaj dosegli, da so pismo v senatu prebrali. Resnične obravnave pisma niso dosegli. Konzula sta razpravljala o stanju v državi. Lucij Lentul je senatu obljubil, da države ne bo pustil na cedilu, če bodo senatorji pogumno in odločno izrazili svoje mnenje; če pa bi se ozirali na Cezarja in iskali njegovo naklonjenost, kakor so to počeli ob prejšnjih priložnostih, se bo odločal po svoje in ne bo poslušal senata. Rekel je še, da tudi on uživa Cezarjevo naklonjenost in prijateljstvo. Isto mnenje je zastopal Scipion, ki je rekel, da Pompej nima namena države pustiti na cedilu, če bi mu senat sledil; če pa bi se obotavljal in ravnal neodločno ter si pozneje želel njegove pomoči, bi zanjo prosil zaman.
2. Ker je senat zasedal v Mestu,² Pompej pa je bil odsoten, je ta Scipionov govor zvenel, kakor da bi prišel iz ust samega Pompeja. Nekateri so izrazili milejše mnenje. Najprej je Mark Metel dejal, da teh reči ne bi smeli obravnavati pred senatom, dokler po vsej Italiji ne izvedejo naborov in ne zberejo vojske. S to oporo bi se senat lahko varno in svobodno odločil, kot bi hotel. Sledil je Mark Kalidij, ki je menil, naj Pompej odpotuje v svoje province, da ne bi bilo razloga za vojno: Cezar naj bi se po izgubi dveh legij, ki bi mu bili odvzeti, bal, da ju bo Pompej zadržal za uporabo proti njemu in ju zato obdržal v bližini Mesta. Mark Ruf je sledil Kalidijeveemu mnenju s skoraj nespremenjenimi besedami. Vse tri je konzul Lucij Lentul divje ozmerjal. Lentul je izjavil, da Kalidijevega stališča sploh ne misli oznaniti. Marcel se je prestrašil graje in odstopil od svojega mnenja. Tako je bila zaradi konzulovih besed, strah

---

1 Začetek dela ni v celoti ohranjen. Cezar je v pismu senatu verjetno sporočal, da bo razpustil vojsko in predal province, če svojo vojsko istočasno razpusti tudi Pompej.

2 V latinščini pomeni beseda *urbs* veliko mesto za razliko od *oppidum*, ki je manjše mesto. Cezar je besedo *urbs* prihranil izključno za Rim. Zato v svojem prevodu pišem Mesto z veliko začetnico, kadar gre za Rim.

zbujajoče prisotnosti vojske in groženj Pompejevih prijateljev večina senatorjev prisiljena proti svoji volji slediti Scipionovemu mnenju, naj Cezar do določenega dne razpusti vojsko. Če tega ne stori, bo spoznan za sovražnika države. Temu sta nasprotovala ljudska tribuna Mark Antonij in Kvint Kasij. Nemudoma je bil obravnavan ugovor tribunov. Pri tem so bile izrečene težke besede. Kdor je govoril kar najjedkeje in najsuroveje, tega so Cezarjevi nasprotniki najbolj hvalili.

3. Proti večeru, po koncu zasedanja senata, je Pompej sklical vse, ki so pripadali temu stanu.³ Pohvalil je drzne in jih opogumljal za naprej, obotavljivejše je pograjal in podžigal. Od vsepovsod so sklicali veterane Pompejevih starih vojsk, ki so upali na nagrade in napredovanja. Pozvani so bili tudi mnogi iz tistih dveh legij, ki ju je predal Cezar. Mesto pa tudi samo zborovanje sta bila polna tribunov, centurionov in evokatov.⁴ Vsi prijatelji konzulov, Pompejevi pristaši in Cezarjevi stari nasprotniki so bili sklicani v senat. Njihovi glasovi in številčnost so prestrašili manj odločne, opogumili dvomeče, večini pa odvzeli moč svobodnega odločanja. Cenzor Lucij Pizon in pretor Lucij Roscij sta obljubila, da bosta šla Cezarja poučit o tem. Za to sta zahtevala šest dni časa. Nekateri so tudi zastopali mnenje, da bi k Cezarju poslali sle, ki bi mu predstavili senatovo voljo.
4. Vsemu temu so nasprotovali tudi govori konzula, Scipiona in Katona. Slednjega so spodbujale stare zamere do Cezarja in bolečina ob porazu na volitvah. Lentula so spodbujali višina njegovih dolgov, upanje na pridobitev vojske in provinc ter radodarnost pri podeljevanju kraljevskih naslovov.⁵ Med svojimi privrženci se je hvalil, da bo postal drugi Sula, h kateremu se bo vrnila vrhovna oblast. Scipiona je gnalo isto upanje na province in vojske, za katere je mislil, da si jih bo zaradi sorodstva delil s Pompejem. Obenem so ga gnali tudi strah pred sodiščem, njegovo bahanje in prilizovanje mogočnejšem, ki so imeli tedaj v državi in sodstvu največjo veljavo. Cezarjevi nasprotniki so spodbujali tudi samega Pompeja. Ker ta ni hotel, da bi se v ugledu še kdo meril z njim, je povsem prekinil prijateljstvo s Cezarjem in se spravil z njunimi skupnimi nasprotniki, katerih večino mu je naprtil v času njune družinske povezave. Obenem so se razvpile govorice, da z dvema legijama,⁶

3 Tj. senatorskemu.

4 Evokati so bili vojaki, ki so predpisano dobo v vojski odslužili in se nato prostovoljno zopet pridružili vojski. Pri tem so vojaško službo opravljali pod ugodnejšimi pogoji, po činu so bili na isti stopnji kot centurioni.

5 V nekaterih primerih je Rim tujim vladarjem podelil kraljevski naslov. Tega so si mnogi tako želeli, da so bili zanj pripravljeni plačati visoke podkupnine.

6 V Cezarjevem času je bila legija glavna vojaška enota. Štela je med štiri in šest tisoč vojakov. Imela je deset kohort, vsaka kohorta pa šest centurij. Po dve centuriji sta tvorili taktično enoto manipel. Vsak manipel je imel svoj znak, legijski znak je bil orel. Približno v Cezarjevem času so legijam začeli poveljevati legati. Drugi poveljniški čini so bili: prefekti, vojaški tribuni in centurioni. Slednji so poveljevali centurijam in maniplom.

ki ju je na poti v Azijo in Sirijo zadržal, zato da bi ju uporabil za svojo okrepitev in prevlado, naklepa vojno.

5. Iz teh razlogov so vse počeli hitro in zmedeno. Cezarjevim pristašem ni bilo dano dovolj časa, da bi ga o tem obvestili, ljudskim tribunom pa ni bila dana možnost, da bi odvrčali nevarnost, ki jim je grozila, pa tudi ne, da bi svoje osnovne pravice uveljavljali z ustanovo intercesije,⁷ ki jo je zapustil Sula. Nasprotno so bili na sedmi dan prisiljeni razmišljati o svoji varnosti. V preteklosti so se tisti najviharnejši ljudski tribuni z njo običajno začeli ukvarjati in se zanj zbalii šele po osmih mesecih sprejemanja raznih ukrepov.⁸ Tako pa so se zatekli k tistemu skrajnemu in zadnjemu sklepu senata, ki se ga niso nikoli poslužili, če ni Mesta že skoraj zajel požar ali če nepremišljenost predlagateljev zakonov ni ogrozila blaginje vseh. Sklep je zahteval, da si konzuli, pretorji, ljudski tribuni in prokonzuli v bližini Mesta prizadevajo, da ne bi država utrpela kakšne škode.⁹ To je bilo po sklepu senata odločeno sedmega januarja. V prvih petih dneh, ko je senat, odkar je konzulat nastopil Lentul, z izjemo dveh volilnih dni smel zasedati, so bile potemtakem glede Cezarjevega poveljstva, najodličnejših mož in ljudskih tribunov sprejete skrajno težke in bridke odločitve. Ljudski tribuni so takoj zbežali iz Mesta in se podali k Cezarju. Ta je bil takrat v Raveni in je pričakoval odgovore na svoje izredno blage zahteve, da bi videl, ali je z običajno človeško pravičnostjo stvari sploh mogoče miroljubno poravnati.
6. V naslednjih dneh je senat zasedal zunaj Mesta. Pompej je storil ravno to, kar je nakazal preko Scipiona: pohvalil je krepost in stanovitost senata in poročal o svojih četah. Rekel je, da ima pripravljenih deset legij. Poleg tega naj bi slišal in izvedel, da so vojaki do Cezarja neprijazno razpoloženi in da se jih ne da prepričati, da bi ga branili ali mu sledili. Senatu so poročali še o preostalih zadevah: po vsej Italiji naj se izvede nabor, Fausta Sulo naj kot propretorja pošljejo v Mavretanijo, Pompeju pa se naj izroči denar iz državne zakladnice. Sporočeno je bilo tudi, da je kralj Juba zaveznik in prijatelj, vendar je Marcel izjavil, da v tistem trenutku tega ne bo dopustil. Faustovo propretorstvo je preprečil ljudski tribun Filip. Glede preostalega je senat sprejel sklepe. Province, dve konzularni, preostale pretorske, so bile prepuščene državljanom brez funkcij.¹⁰ Scipionu je pripadla Sirija,

7 Intercesija je ljudskim tribunom dajala možnost veta na predlagane zakone senata ali drugih magistratov.

8 Cezar verjetno misli na ljudska tribuna brata Grakh. V osmem mesecu službovanja ljudskih tribunov so izvedli volitve za naslednje leto, tako da so tribuni že po izidu volitev lahko ocenili, ali jim grozi nevarnost.

9 Skrajni sklep senata (*senatus consultum ultimum*) je razglasil nekakšno izredno stanje, pri čemer je bila vsa oblast prepuščena zgoraj navedenim magistratom.

10 Senat je konzuloma za čas po konzulovanju dal po eno provinco v upravljanje. Ko sta torej provinco upravljala, kot bivša konzula (prokonzula) nista imela več državnih funkcij. Podobno je veljalo za druge magistrature. Drugim kandidatom za upravljanje provinc je le-te določil žreb.

Luciju Domiciju Galija.¹¹ Po tajnem dogovoru so Filipa in Koto preskočili in ju izvzeli iz žrebanja. V ostale province so poslali pretorje, pri čemer niso niti počakali, kakor se je to počelo v prejšnjih časih, da se o njihovem upravljanju obvesti ljudstvo. Pretorji so se svečano zaobljubili in odšli v vojni opravi. Konzula sta, kar se prav tako ni nikdar prej zgodilo, odpotovala iz Mesta, v nasprotju z vsemi zgledi iz preteklosti pa so se državljani brez funkcij v Mestu in na Kapitolu obdajali z liktorji.¹² Po vsej Italiji so izvajali nabore, naročili so orožje, od municipijev¹³ izterjali denar, jemali so iz svetišč – vse božje in človeško pravo je bilo postavljeno na glavo.

7. Ko je Cezar to izvedel, je nagovoril vojake. Spomnil je na krivice, ki so mu jih nasprotniki ves čas delali. Obžaloval je, da so Pompeja zavedle in pokvarile zamere in zavist zaradi njegove slave, čeprav je bil sam naklonjen Pompejevi časti in ugledu ter ga je podpiral. Obžaloval je tudi vpeljavo novega običaja v državi in sicer, da se s silo preprečuje tribunsko intercesija, ki je bila v prejšnjih letih z orožjem znova vzpostavljena. Spomnil je, da je Sula tribunsko moč prikrajšal za vse pravice, vendar pa ni omejil intercesije. Prav tako se je po njegovem zdelo, da je Pompej povrnil izgubljena pooblastila, a je odvzel še tista, ki so jih prej imeli: kadar koli je bil sprejet sklep, naj si uradniki prizadevajo, da država ne bi utrpela kaj škode, je bilo ljudstvo s tem pozivom in sklepom poklicano k orožju, naj je šlo za pogubne zakone, tribunsko moč ali upor ljudstva ob zavzetju templjev in pomembnejših položajev. Cezar jih je še opozoril, da sta bili usodi Saturnina in Grakhov pokora za dogodke prejšnje dobe. Nič od tega da se zdaj ni zgodilo, o tem niso niti premišljevali; nobenega zakona niso razglasili, nobenega posveta z ljudstvom, nobenega zbora ljudstva niso izvedli. Nazadnje je Cezar spodbudil vojake in jih opomnil, pod vodstvom katerega poveljnika so se devet let karseda uspešno borili za državo, izvojevali veliko bitk in pokorili celotno Galijo in Germanijo. Pozval jih je, naj branijo njegov ugled in dostojanstvo. Vojaki XIII. legije, ki je bila prisotna, so v en glas zaklicali, da so pripravljeni ubraniti svojega poveljnika in ljudske tribune pred krivicami, ki se jim godijo.
8. Potem ko se je seznanil z voljo svojih vojakov, se je s to legijo napotil v Arimin in se tam srečal z ljudskimi tribuni, ki so pribežali k njemu. Preostale legije je dal poklicati iz prezimovališč in jim ukazal, da se mu pridružijo. Tja je prišel mladi Lucij Cezar, čigar oče je bil Cezarjev odposlanec. Ko je

11 Kot Galijo so označevali v grobem celotno ozemlje, ki so ga poseljevala galska (tj. keltska) ljudstva. *Gallia cisalpina*, *citerior* ustreza današnji severni Italiji, *Gallia transalpina*, *ulterior*, vagem prevodu Onstranska Galija, pa današnji Franciji.

12 Cezar ima v mislih novoimenovane upravitelje provinc. Njihova pooblastila (*imperium*) bi moral potrditi ljudski zbor. Ker se to ni zgodilo, je bilo nezakonito, da so se obdajali z liktorji, ki so nosili znak njihove oblasti – snop palic in sekiro.

13 *Municipium* je bilo mesto zunaj Rima, ki so ga upravljali njegovi lastni uradniki (dekurioni) in je uživalo rimske državljanske pravice.

zaključil pogovor, zaradi katerega je prišel, pa je omenil, da ima še Pompejeva naročila Cezarju, ki so zasebne narave. Pompej da se hoče pred Cezarjem oprati, da bi slednji tega, kar bi Pompej naredil zovoljo države, ne razumel kot žalitev; Pompej da naj bi pred zasebna poznanstva vedno postavljaj državno korist; zovoljo lastnega ugleda bi moral tudi Cezar državi na ljubo umiriti svoje strasti in jezo ter se ne hudovati na nasprotnike do te mere, da bi v upanju na njihovo škodo škodoval državi. Lucij Cezar je dodal še nekaj besed v podobnem slogu, da bi opravičil Pompeja. Skoraj povsem enako in z istimi besedami je s Cezarjem govoril tudi pretor Roscij; neposredno je omenil, da mu je to povedal Pompej.

9. Čeprav ta poseg očitno ni mogel omiliti krivic, ki jih je bil deležen, je Cezar vendarle našel ljudi, ki so Pompeju poročali, kar je hotel. Ker sta mu onadva sporočila Pompejeve zahteve, je oba prosil, da se ne obotavljata pri posredovanju tudi njegovih zahtev Pompeju, če bi bilo le mogoče, da bi s tem neznatnim trudom preprečili velike spore in Italijo osvobodili strahu. Njemu, je rekel, je bilo spoštovanje vedno pomembnejše od življenja. Obžaloval je, da so mu nasprotniki naklonjenost rimskega ljudstva iztrgali z zasramovanjem, da so mu odtegnili pol leta poveljevanja in ga poslali nazaj v Mesto, čeprav je ljudstvo velelo, da bo na naslednjih volitvah kandidiral v odsotnosti. Toda to izgubo časti da je zovoljo države prenašal ravnodušno. Spomnil je, da je senatu poslal pismo, naj vsi poveljniki zapustijo vojske, in da ni niti tega dosegel. Nadaljeval je, da so po vsej Galiji izvajali nabore, tisti dve legiji, ki so mu jih z izgovarjanjem na partsko vojno odvzeli, da so zadržali, ljudstvo pa da se je oborožilo. Čemu bi naj vse to služilo, če ne njegovemu uničenju? Spomnil je, da je na vse pristal in bil vse to pripravljen prenašati zaradi države. Pompej bi moral odpotovati v svoje province, oba dva bi morala razpustiti svoje vojske, v Italiji bi morali vsi odložiti orožje, ljudstvo bi moralo biti osvobojeno strahu, senatu in rimskemu ljudstvu bi morale biti omogočene svobodne volitve in upravljanje z vso državo. Da bi se to izpeljalo v trdnem dogovoru in bilo potrjeno z zapisem, bi moral bodisi Pompej priti k Cezarju bodisi dovoliti, da pride Cezar k njemu. Tako bi se s pogajanjem vsi spori pomirili.
10. Roscij je sprejel naročila in s Cezarjem prispel v Kapuo, kjer je naletel na konzula in Pompeja. Poročal je o Cezarjevih zahtevah. Ko so stvari premislili, so Cezarju poslali pisni odgovor preko istih posrednikov. V glavnem so zahtevali naslednje: Cezar se naj vrne v Galijo, zapusti Arimin¹⁴ in razpusti vojsko. Če bo to naredil, bo šel Pompej v Hispanijo.¹⁵ Dokler Cezar ne da besede, da bo naredil, kar je obljubil, konzulu in Pompej ne bodo prekinili nabora.

¹⁴ Dan. Rimini.

¹⁵ Hispanija ustreza današnji Španiji. *Hispania citerior* (Tostranska Hispanija) označuje vzhodno polovico, *Hispania ulterior* zahodno.

11. Nepravilno je bilo zahtevati v ponudbi, da naj Cezar zapusti Arimin in se vrne v provinco, Pompej pa obdrži tako province kakor tudi tuje legije. Prav tako da naj Cezar razpusti vojsko, medtem ko bi se nabor odvijal. Cezar je razmišljal o tem, kako je Pompej obljubil, da bo šel v provinco, a ni dorekel, do kdaj bo odšel, da se vendar ne bi zdelo, da se je pregrešil z brezbožno lažjo, če bi po končanem Cezarjevem konzulatu ne odpotoval. Dejstvo, da ni Pompej niti določil časa sestanka niti obljubil, da bo prišel, je le še zmanjševalo vero v mirno rešitev. Tako je Cezar poslal Marka Antonija s petimi kohortami iz Arimina v Arcij. Sam je z dvema ostal v Ariminu in tam začel izvajati nabor. Pizaver, Fan in Ankono je zavzel s po eno kohorto.
12. Medtem je bil obveščen, da pretor Term s petimi kohortami obvladuje Iguvij, utrjuje mesto in da so vsi Iguvijci naklonjeni Cezarju. Tja je poslal Kuriona s tremi kohortami, ki jih je imel v Pizavru in Ariminu. Ko je Term izvedel, da je Kurion prišel, je iz nezaupanja do namer meščanov popeljal kohorte iz mesta in zbežal. Vojaki so ga na poti zapustili in se vrnil domov. Kurion je zasedel Iguvij ob polni podpori meščanov. Ko je Cezar to izvedel, je v zaupanju v naklonjenost meščanov kohorte XIII. legije odpeljal s stražnih položajev in odrinil v Avksim. Atij je v to mesto pripeljal kohorte in ga obvladal ter s pomočjo naokrog razposlanih senatorjev izvajal nabor.
13. Ko so v Avksimu izvedeli za Cezarjev prihod, je veliko dekurionov¹⁶ prišlo k Atiju Varu. Rekli so, da o teh stvareh ne bodo presojali in da niti oni niti drugi meščani ne morejo prenašati, da poveljniku Gaju Cezarju, zelo zaslužnemu za državo, po tolikšnih podvigih preprečujejo vstop skozi mestno obzidje. Posvarili so, naj pomisli na prihodnost in nevarnost, ki mu grozi. Pod vtisom njihovih besed je Var iz mesta odpeljal stražo, ki jo je malo prej pripeljal, in zbežal. Nekaj Cezarjevih vojakov prve kohorte ga je dohitelo in prisililo k odporu. Po začetku spopada so Vara njegovi vojaki zapustili. Nemalo jih je zbežalo domov, drugi so prišli k Cezarju. Skupaj z njimi je bil pripeljan tudi ujeti Lucij Pupij, centurion primipilus,¹⁷ ki je imel prej, v vojski Gneja Pompeja, isti čin. Cezar je Atijeve vojake pohvalil, izpustil Pupija in se prebivalcem Avksima zahvalil ter jim obljubil, da si bo zapomnil njihova dejanja.
14. Ko so novice o tem prispale v Rim, je Mesto v trenutku zajela takšna groza, da je Lentul, ko je prišel odpret državno zakladnico, da bi Pompeju v skladi s sklepom senata predal denar, pustil zakladnico odprto in nemudoma

¹⁶ Tukaj so mišljeni člani mestnega senata v Avksimu. Dekurion je sicer lahko tudi poveljnik konjeniške enote dekurije.

¹⁷ *Centurio primi pili* ali *primipilus* je bil najvišji centurionski čin. Centurion primipilus je poveljeval prvemu manipulu tretje bojne vrste (v času republike so tretjo bojno vrsto tvorili suličarji triariji, ki jih po Marijevih vojaških reformah ni bilo več).

zbežal iz Mesta. Krožila so namreč napačna poročila, češ da Cezar že prihaja in da bodo njegovi konjeniki vsak hip že tu. Lentulu je sledil še kolega Marcel in večina uradnikov. Gnej Pompej je prejšnjega dne odpotoval iz Mesta in se napolil k legijam, ki jih je prejel od Cezarja in jih za prezimovanje namestil v Apuliji. Okrog tega mesta se je izvajal nabor. Vsem se je zdelo, da severno od Kapue ni nič več varno. Šele v Kapui so se zbrali in opogumili ter začeli rekrutirati koloniste, ki so jih tja naselili po Julijevem zakonu. Lentul je na forum pripeljal gladiatorje, ki jih je Cezar imel tam za igre, jim vlival upanje na svobodo, podelil konje in ukazal, naj mu sledijo. Ko so ga njegovi pristaši opozorili, da vsi grajajo to početje, je gladiatorje razdelil med hiše kampanjskega področja, da bi bili pod nadzorom.

15. Iz Avksima je Cezar pohitel čez vso picensko deželo. Vse prefekture¹⁸ te regije so ga sprejele z nadvse veliko naklonjenostjo in oskrbele njegovo vojsko z vsem potrebnim. K njemu so prišli odposlanci tudi iz Cingula, mesta, ki ga je Labien ustanovil in zgradil s svojimi sredstvi. Obljubili so, da bodo z največjo vnemo storili vse, kar bo ukazal. Naročil je vojake, ti so mu jih poslali. Medtem je Cezarja dohitela XII. legija. S tema dvema legijama je odrinil v picenski Askul. Slednje mesto je držal pod nadzorom Lentul Spinter z desetimi kohortami. Ko je izvedel, da se Cezar približuje, je zbežal iz mesta, a čeprav je skušal s sabo odpeljati tudi kohorte, mu je dezertiral velik del vojske. Ko je tako ostal z le pičlim spremstvom, je na poti naletel na Vibulija Rufa, ki ga je poslal Pompej, da bi opogumil ljudi. Vibulij je od Lentula slišal, kaj se dogaja v Picenu, dobil od njega vojake in ga odpustil. Enako je iz sosednjih regij zbral kolikor mogoče veliko kohort, rekrutiranih v Pompejevih naborih. Med njimi je prestregel tudi Lucija Hira, bežečega iz Kamerina s šestimi kohortami, ki jih je tam imel za stražo. Tako je skupaj naneseo trinajst kohort. Z njimi je v hitrem maršu prispel k Domiciju Ahenobarbu Korfiniju in naznanil, da se Cezar bliža z dvema legijama. Domicij je že sam zbral dvajset kohort iz Albe, od Marsov in Pelignov ter iz sosednjih regij.
16. Po zavzetju Firma in izgonu Lentula je Cezar ukazal, da zberejo vojake, ki so zapustili Lentula, in izvedejo nabor. Sam se je tam zaradi oskrbe z živem zadrževal še en dan, nato se je odpravil v Korfinij. Ko je prišel tja, je ravno pet kohort, ki jih je Domicij poslal naprej, rušilo most čez reko, ki je bil od mesta oddaljen okoli tri milje.¹⁹ Po začetku spopada s Cezarjevo predhodnico so bili Domicijevi vojaki hitro pregnani od mostu in so se umaknili v mesto. Potem ko je Cezar legije popeljal čez reko, je že stal pred mestom in postavil tabor ob obzidju.

18 *Praefectura* je bila do leta 88. pr. Kr., ko so državljanske pravice podelili vsem Italcem, provincialno mesto brez samouprave. Upravljal ga je *praefectus iure dicundo*, ki so ga poslali iz Rima. Beseda *praefectura* v Cezarjevem času ni imela več tega specifičnega pomena.

19 Rimska milja meri približno 1,5 km (1000 rimskih korakov).

17. Ko se je Domicij seznanil s položajem, je poznavalcem okolice obljubil veliko nagrado in jih s pismom poslal k Pompeju v Apulijo, da bi ga prosili za pomoč. Menil je, da bi se Cezarja dalo v ožini z dvema vojskama zlahka zapreti in odrezati od preskrbe. Če pa Pompej ne bi prišel na pomoč, je svaril, bi v nevarnost zašli Domicij z več kot trideset kohortami in veliko število senatorjev ter rimskih vitezov. Medtem je Domicij spodbudil svoje vojake, dal namestiti metalne stroje na obzidje in vsakemu dodelil določeno nalogo pri branjenju mesta. Vojakom je v nagovoru od svojih posestev obljubil štiri orale zemlje, centurionom in evokatom sorazmerno več.
18. Medtem je bilo Cezarju sporočeno, da so mu Sulmonci, ki živijo v mestu sedem milj proč od Korfinija, željni slediti, a jim to preprečujeta senator Kvint Lukrecij in Atij iz ljudstva Pelignov, ki mesto obvladujeta s sedmimi kohortami. Cezar je tja poslal Marka Antonija s petimi kohortami XIII. legije. Brž ko so Sulmonci zagledali naša znamenja, so odprli vrata in vsi, tako meščani kot tudi vojaki, so s čestitkami prihiteli Antoniju naproti. Lukrecij in Atij sta se vrgla z obzidja. Ko je bil Atij priveden pred Antonija, ga je prosil, naj ga pošlje k Cezarju. Antonij se je z Atijem in kohortami vrnil še istega dne, ko je odšel. Cezar je te kohorte združil s svojo vojsko, Atija pa nedotaknjena izpustil. V naslednjih dneh je sklenil temeljito utrditi tabor, zbrati živež iz bližnjih mest in počakati na preostale čete. Tri dni pozneje so k njemu prispeli VIII. legija, dvaindvajset kohort novih rekrutov iz Galije in okoli tristo konjenikov od noriškega kralja. Ob njihovem prihodu je Cezar postavil na drugi strani mesta še drugi tabor, ki mu je načeloval Kurion. V naslednjih dneh se je Cezar odločil mesto obdati z zidom in utrdbami. Skoraj ob istem času, ko je bila glavnina dela opravljena, so se od Pompeja vrnili odposlanci.
19. Potem ko je Domicij prebral pismo, je na posvetu zamolčal njegovo vsebino in naznanil, da bo Pompej hitro prišel na pomoč, in spodbujal svoje, naj ne izgubijo poguma ter pripravijo vse, kar je potrebno za obrambo mesta. Sam pa se je naskrivaj pogovoril z nekaj prijatelji in sklenil, da bo zbežal. Ker se izraz na Domicijevem obrazu ni skladal z njegovimi besedami, ker je vse počel bolj zmedeno in bojazljivo kakor prej, ker se je v nasprotju z navado skrivoma sestajal s prijatelji in se izogibal shodom in zborovanjem, se tega ni dalo več prikrivati. Pompej je namreč odpisal, da se ne namerava spuščati v preveliko nevarnost in da se Domicij ni podal v Korfinij niti po njegovi presoji niti po njegovi volji. Če bi se pozneje ponudila priložnost, je velel Pompej, bi naj Domicij z vsemi četami prišel k njemu. To se ni moglo zgoditi, saj je bilo mesto oblegano in ograjeno.
20. Ko se je razvedelo za Domicijevo namero, so se vojaki, ki so bili v Korfiniju, zgodaj zvečer zbrali. Preko vojaških tribunov, centurionov in najodličnejših iz lastnih vrst so se pogovarjali in ugotovili naslednje: da jih oblega Cezar, da so obrambna dela skoraj zaključena in da je njihov poveljnik

Domicij, v katerega so polagali upe in trdno vero, vse zavrgel ter sklenil zbežati. Strinjali so se, da morajo za svojo rešitev poskrbeti sami. Izmed njih so Marsi prvi začeli nasprotovati, zavzeli pa so tudi tisti del mesta, ki se je zdel najbolj utrjen. Med vojaki je prišlo do takega spora, da so začeli med sabo fizično obračunavati in celo segati po orožju. Malo pozneje so Marsi z razpošiljanjem slov na vse strani izvedeli nekaj do tedaj še neznanega: da Domicij načrtuje beg. Tako so ga vsi soglasno privedli na plan, ga obstopili in zastražili ter iz svojih vrst poslali sle k Cezarju. Ti so dejali, da so pripravljeni odpreti vrata, storiti vse, kar bo ukazal, in Lucija Domicija živega predati pod njegovo oblast.

21. Ko je Cezar to izvedel, je pomislil, da je zelo pomembno, da se mesta kar-se-da hitro polasti in pripelje kohorte k sebi v tabor. Po drugi strani bi utegnilo priti do kakšne spremembe namer pri vojakihi zaradi podkupnin, vzpodbud ali lažnih novic. V vojni imajo namreč neznanstni povodi pogosto velike posledice. Bal se je, da bi vojaki po vkorakanju v mesto izkoristili nočni čas in začeli pleniti. Sle, ki so prišli k njemu, je pohvalil, poslal nazaj v mesto in jim ukazal stražiti vrata in obzidje. Sam je razporedil vojake k tistim obrambnim delom, s katerimi je začel. Pri tem ni puščal stalnih presledkov, kakor je bila to navada nekoč, pač pa je dal postaviti neprekinjeno verigo straž in obrambnih položajev, ki so bili med sabo v stiku in so dopolnjevali celotno utrdbo. Vojaške tribune in prefekte je poslal naokrog in jih vzpodbudil, naj ne pazijo samo na morebitne izpade, ampak tudi na skrivne pobege posameznih ljudi. Nikogar ni bilo, ki bi bil tako len ali sproščen, da bi tisto noč spal. Pričakovanje razpleta je bilo tako napeto, da se je vsakdo pri sebi, v duhu in razumu, spraševal, kaj se bo zgodilo Korfinijcem, kaj Domiciju, kaj Lentulu, kaj preostalim in kakšna usoda bo doletela slehernega izmed njih.
22. Okoli četrte nočne straže²⁰ je Lentul Spinter govoril z našimi stražarji. Rekel je, da želi dobiti dovoljenje za dostop do Cezarja. Po odobritvi so ga poslali iz mesta, Domicijevi vojaki pa ga niso izpustili, dokler ga niso privedli Cezarju pred oči. Z njim se je pogovarjal o svoji rešitvi, prosil in moledoval je, naj mu odpusti, ga spomnil na staro prijateljstvo in izpostavil usluge, ki jih je bil od njega deležen. Te so bile zelo velike: omogočil mu je vstop v svečeniški kolegij, prepustil provinco Hispanijo v propretorstvo in ga podpiral pri kandidaturi za konzulat. Cezar je prekinil njegovo govorjenje in povedal, da ni odšel iz province, ker bi imel slabe namene, pač pa zato, da bi se branil pred sramotnimi dejanji nasprotnikov, da bi ljudskim tribunom, ki so jih izgnali iz Mesta, povrnil dostojanstvo in da bi tako sebe kakor rimsko ljudstvo osvobodil zatiranja manjšinske stranke.

---

²⁰ Noč je bila razdeljena na štiri po tri ure trajajoče nočne straže. Prva se je začela ob sončnem zahodu.

Lentula je ta govor opogumil, tako da je prosil za dovoljenje za vrnitev v mesto. Ker je dosegel lastno rešitev, je menil, da bo to tudi drugim v tolažbo. Slišal je, da bi naj bili nekateri tako prestrašeni, da so razmišljali o samomoru. Ko je dobil dovoljenje, je odšel.

23. Brž ko se je zdanilo, je Cezar ukazal, da se k njemu pripelje vse senatorje, njihove otroke, vojaške tribune in rimske viteze. Senatorjev je bilo pet: Lucij Domicij, Publij Lentul Spinter, Lucij Cecilij Ruf, kvestor Sekst Kvintilij Var in Lucij Rubrij. Poleg njih so bili še Domicijev sin, več drugih mladeničev in veliko rimskih vitezov ter dekurionov, ki jih je Domicij poklical iz municipijev. Ko so bili pripeljani, je Cezar vojakom prepredil sramotenje in kričanje. Pripeljanim je na kratko povedal, da mu nekateri izmed njih niso izkazali nič hvaležnosti za izjemne usluge, ki jim jih je izkazal. Vse jih je nekaznovane izpustil. Šest milijonov sestercijev,²¹ ki jih je pripeljal Domicij in jih hranil v javni blagajni, je četverica korfinskih uradnikov predala Cezarju, ta pa jih je vrnil Domiciju. Ni se namreč hotel zdeti prizanesljivejši z ljudmi kakor z denarjem, čeprav je bilo jasno, da gre za javni denar, ki ga je Pompej namenil za vojaške plače. Cezar je Domicijevim vojakom ukazal, da mu prisežejo, še isti dan podrl tabor in opravil pot v dolžini dnevnega marša,²² saj se je do tedaj sedem dni zadrževal v Korfiniju. Tako je preko ozemlja Marukinov, Frentranov in Larinativ prispel v Apulijo.
24. Ko je bil Pompej obveščten, kaj se je zgodilo v Korfiniju, je iz Lukrecije odptoval v Kanuzij in nato v Brundizij. Ukazal je, da od vsepovsod zberejo čete, sestavljene iz novih nabornikov, in jih pripeljejo k njemu. Oborožil je celo pastirje in jim podelil konje. Tako je ustvaril okoli tristo konjenikov. Pretor Lucij Manlij je iz Albe zbežal s šestimi kohortami, pretor Rutilij Lup iz Tarakine s tremi. Ko so ti vojaki od daleč zagledali Cezarjevo konjenico, ki jo je vodil Vibij Kurij, so zapustili pretorja, Kuriju predali vojaške znake in prestopili k njemu. Enako so na preostanku pohoda nekatere kohorte naletele na Cezarjevo predhodnico, nekatere na konjenike. K Cezarju je bil priveden Numerij Magij iz Kremone, Pompejev prefekt inženircev,²³ ki so ga ujeli na poti. Njega je Cezar poslal nazaj k Pompeju z naslednjim sporočilom: ker tedaj še ni bilo priložnosti za pogajanja in ker sam prihaja v Brundizij, bi bilo v interesu države in skupne blaginje, da se sestane s Pompejem. Dodal je še, da ne bi bilo enako koristno, če bi se na dolge razdalje pogovarjala preko posrednikov, kakor če bi se o vsem pogovorila iz oči v oči.

21 Gre za rimsko valuto. Sestercij je bil srebrnik, vreden dva in pol asa. Štirje sesterciji so imeli vrednost enega denarija.

22 Dnevni marš je v rimski vojski običajno pomenil vsaj dvajset kilometrov. Trajal je pet ur.

23 Prvotno je *praefectus fabrum* vodil oblegovalna dela, v Cezarjevem času pa je bil najvišji poveljnikov pribočnik.

25. Potem ko je to naročil, je prispel v Brundizij s šestimi legijami, izmed katerih so bile tri veteranske, preostale pa z novimi rekruti dopolnjene po poti. Domicijeve kohorte je poslal iz Korfinija naprej na Sicilijo. Izvedel je, da sta konzula z velikim delom vojske odrinila v Dirahij in da bi naj Pompej z dvajset kohortami ostal v Brundiziju. Ni se mogel prepričati, ali je Pompej ostal zaradi pomanjkanja ladjevja ali zato, da bi obdržal Brundizij – to bi mu namreč omogočilo, da bi imel s skrajnih delov Italije in Grčije nadzor nad Jadranskim morjem, tako da bi lahko vodil vojno s katere koli strani. Cezar je v strahu, da Pompej ne namerava zapustiti Italije, sklenil blokirati dohod in promet v Brundiziju. Blokado je izvedel takole: kjer so bili dostopi do пристanišča najožji, je dal z obeh bregov postaviti jez, saj je bilo morje tam plitvo. Ker jez dalje proti globokemu morju vode ni mogel zadrževati, je z njega spustil v vodo trideset čevljev²⁴ dolge in široke dvojne splave. Ti so bili na vogalih pritrjeni s po štirimi sidri, da jih vodni tok ne bi premikal. Ko so bili dokončani in nameščeni, jih je dal povezati s splavi enake velikosti. Prekriti jih je dal z zemljo in peskom, da ne bi ovirali vojakov pri odbijanju napadov. Od spredaj in s strani jih je zaščitil s pletovino in prsobrani. Na vsakem četrtem splavu je dal postaviti dvonadstropen stolp, da bi se bilo mogoče toliko lažje braniti pred ladijskim napadom in požari.
26. Da bi se Cezarju zoperstavil, je Pompej oborožil velike tovarne ladje, ki jih je zasegel v brundizijskem pristanišču. Na njih je dal zgraditi trinadstropne stolpe, namestiti metalne naprave ter orožje vseh vrst in nato jih je poslal proti Cezarjevim konstrukcijam, da bi prebile splave in zmotile gradnjo. Tako sta se obe strani vsak dan na daleč obstreljevali s puščicami in drugimi izstrelki. Cezar je ravnal tako, ker je menil, da se poskusa sklenitve miru ne sme opustiti. Čeprav ga je zelo čudilo, da se Magij, ki ga je z naročili poslal k Pompeju, še ni vrnil, in čeprav so mu ta nenehna prizadevanja ovirala napad in načrtovanje, je vseeno mislil, da je treba z vsemi sredstvi vztrajati pri tem. Tako je k Pompeju kot pogajalca poslal legata Kaninija Rebila, prijatelja in sorodnika Skribonija Libona. Naročil mu je, naj Libona spodbudi k mirovnim pogajanjem. Zahteval je, da se s Pompejem pogaja sam. Pokazal je trdno prepričanost, da bi se dalo orožje odložiti pod enakopravnimi pogoji, če bi bila pogajanja omogočena. Opozoril je, da bi veliko hvale in zaslug šlo Libonu, če bi s svojim posredovanjem dosegel premirje. Po pogovoru s Kaninijem se je Libon odpravil k Pompeju. Malo pozneje je poročal, da konzulov ni, brez njih pa pogajanja ne bi bila možna. Tako je Cezar ugotovil, da bo moral končno opustiti poskuse, za katere si je še prevečkrat zaman prizadeval, in se lotiti vojne.

---

24 Rimski čevlj meri približno 30 cm.

27. Ko so bila Cezarjeva dela približno na polovici, za kar je porabil devet dni, so se vrnila v Brundizij tiste ladje, ki sta jih konzula iz Dirahija,²⁵ kamor so prepeljale prvi del vojske, poslala nazaj. Pompej je ob prihodu ladij začel urejati svoj odhod. Morda so ga k temu pripravila Cezarjeva dela, morda je že od začetka nameraval zapustiti Italijo. Da bi učinkoviteje upočasnil Cezarjev napad, je dal zabarikadirati vrata, da ne bi sovražni vojaki med njegovim odhodom vdrli v mesto. Mestne soseske in ulice je dal zgraditi, izkopati jarke prečno čez ulice in vanje zabiti zašiljene kole. Te kole je prekril s protjem in zemljo, tako da so bili izravnani s tlemi. Dohod do pristanišča in dve poti, ki sta zunaj obzidja vodili vanj, je zaprl z velikimi ošiljenimi hlodi, zabitimi v tla. Po teh pripravah je vojakom ukazal, da se v tišini vkrcajo na ladje, na obzidje in na stolpe pa je razporedil nekaj lahko oboroženih evokatov, lokostrelcev in pračarjev. Odločil se je, da jih bo z dogovorjenim znamenjem poklical nazaj, potem ko bi se vojaki že vkrkali na ladje, njim bi pustil lahke hitre ladje.
28. Brundizijci so bili zaradi nasilja Pompejevih vojakov in grdega ravnanja samega Pompeja naklonjeni Cezarju. Ko so tako izvedeli za Pompejev odhod, so Cezarju s streh dajali signale, medtem ko so Pompejevi hiteli naokrog. Potem ko se je Cezar preko Brundizijcev seznanil s položajem, je ukazal pripraviti oblegovalne lestve in oborožiti vojake, da ne bi zamudil priložnosti za uspeh. Pompej je pozno zvečer izplul. Tisti, ki so bili za obrambo razporejeni na obzidje, so bili z dogovorjenim znamenjem odpoklicani, tako da so po poznani poti stekli k ladjam. Cezarjevi vojaki so namestili lestve in se povzpeli na obzidje. Ko so jih Brundizijci opozorili, naj pazijo na prekrite jarke, so se ustavili, nato so po daljši poti ob njihovem vodstvu le prišli v pristanišče. S čolni so zadržali dve ladji, ki sta obtičali ob Cezarjevem jezu, in zajeli vojake.
29. Čeprav je bil Cezar trdno prepričan, da je operacijo treba izpeljati do konca, torej zbrati ladje in se podati na morje – na sled Pompeju, preden bi se okrepil še s prekomorskimi zavezniki – se je bal zadrževanja in potrate časa. Pompej mu je namreč vzel priložnost za zasledovanje, potem ko je zasegel vse ladje. Preostalo ni nič drugega, kot da počaka na ladje iz bolj oddaljenih regij Galije in Picena ter iz ožine. To se je zdelo zaradi letnega časa dolgotrajno in težavno. Medtem ni hotel, da bi se v njegovi odsotnosti okrepili stara vojska in hispanski provinci, izmed katerih je bila ena zaradi velikih uslug vdana Pompeju. Prav tako ni hotel pripraviti pomožnih enot in konjenice ter se lotiti Galije in Italije.
30. Tako je začasno opustil zasledovanje Pompeja. Sklenil je odpotovati v Hispanijo, duumvirom²⁶ vseh municipijev pa je ukazal, da zberejo ladje in

25 Dyrrhachium, današnji Durrës (Drač) na albanski obali.

26 Na čelu municipijev sta bila po dva uradnika.

jih pošljejo v Brundizij. Na Sardinijo je z eno legijo poslal legata Valerija, na Sicilijo s štirimi propretorja Kuriona. Potem ko je ta zavzel Sicilijo, mu je Cezar ukazal, da popelje vojsko naprej v Afriko. Sardinijo je nadzoroval Mark Kota, Sicilijo Mark Katon, Afrika je po žrebu pripadla Tuberonu. Brž ko so Karalitani slišali, da je Valerij poslan k njim, so, še preden je ta odrinil, samovoljno vrgli Koto iz mesta. Ta je ob spoznanju da vsa provinca enako misli, s Sardinije pobegnil v Afriko. Katon je na Siciliji obnavljal stare vojne ladje, skupnostim pa ukazal nove. To so počeli z veliko vnamo. V Lukaniji in v Bruciju je preko legatov dal izvesti nabor rimskih državljanov, od sicilskih skupnosti je zahteval določeno število konjenikov in pešakov. Ko je bilo to že skoraj končano, je izvedel, da je prišel Kurion, in na zborovanju potožil, da ga je Pompej zapustil in izdal, saj se je brez priprave spustil v nepotrebno vojno. Ko so slednjega Katon in drugi v senatu vprašali glede tega, je zagotovil, da ima za vojno vse pripravljeno. To je na zborovanju potožil in zbežal iz province.

31. Valerij in Kurion sta pridobila provinci brez upravnikov, Valerij Sardinijo, Kurion Sicilijo. Tja sta prispela z vojskama. Ko je Tuberon prišel v Afriko, je tam naletel na Atija Vara kot upravnika s polnimi pooblastili. Ta je pri Avksimu, kakor smo omenili zgoraj, izgubil kohorte in na begu prišel v Afriko brez vodstva, ki si jo je samovoljno podredil. Z naborom je sestavil dve legiji, tega se je lotil, ker je imel nekaj let nazaj to provinco v preturi,²⁷ tako da je poznal ljudi in deželo ter imel izkušnje z njo. Ko je Tuberon z ladjami prišel v Utiko, mu je onemogočil dostop v pristanišče in mesto ter ni dovolil, da bi se Tuberonov bolni sin izkrcal, ampak ga je prisilil, da dvigne sidro in odpluje proč.
32. Po teh dogodkih je Cezar popeljal vojake v najbližje municipije, da bi preostali čas izkoristili za počitek. Sam je odšel v Mesto.²⁸ Senatu je omenil krivice nasprotnikov. Poučil jih je, da ni iskal nobene izredne časti in da se je zadovoljil s čakanjem na iztek zakonitega konzulatskega intervala, torej s tem, kar je dostopno vsem državljanom. Deset ljudskih tribunov da je sprejelo zakon, ki je dovoljeval kandidaturo v odsotnosti – in to med konzulovanjem samega Pompeja, čeprav so nasprotniki temu oporekali. Še posebej divje se je temu upiral Katon, ki je po stari navadi tratil dneve z govorjenjem. Če je Pompej temu nasprotoval, zakaj bi dopustil, da se zakon sprejme? Če pa je to zagovarjal, zakaj bi mu preprečil izkoristiti naklonjenost ljudstva? Cezar je izpostavil svojo potrpežljivost, ko je na lastno pobudo predlagal razpust svojih vojsk in s tem tvegala izgubo dostojanstva in časti. Opozoril je na neizprosnost nasprotnikov, ki so to, kar so

27 Potem ko je odslužil svoj mandat kot pretor, je to provinco dobil v upravljanje. Nema lokrat so si bivši rimski magistrati z izžemanjem provinc povrnili sredstva, ki so jih porabili za predvolilno kampanjo (prim. op. 10).

28 Cezar kot upravljalca province in poveljnik vojske ne bi smel vstopiti v Rim.

zahtevali od nasprotne strani, sami odklanjali in raje dopuščali vsesplošno zmedo, kakor da bi se odrekli poveljstvu in vojskam. Odvzem svojih legij je označil za krivico, oviranje delovanja ljudskih tribunov za neusmiljeno objestnost. Spomnil je na svoje ponudbe in prizadevanja za pogajanja, ki so bila zavrjena. Zaradi teh okoliščin je spodbudil in pozval senatorje, da prevzamejo državo in jo upravljajo skupaj z njim. Če pa bi se tega ustrašili, je miril, jih ne bo nadlegoval, ampak bo državo upravljal sam. Rekel je, da je treba k Pompeju poslati sle, ki bi dosegli spravo. Pri tem da se ne bo bal tega, kar je Pompej dejal v senatu, namreč da tistemu, h kateremu so sli poslani, ugled naraste, medtem ko tisti, ki jih pošiljajo, izdajajo svoj strah. To da kaže na plitvost in majhnost duha. Zaključil je s tem, da si nasprotnike tako, kakor si jih je prizadeval vojaško prekositi, želi prekositi tudi v poštenosti in nepristranskosti.

33. Senat se je strinjal glede pošiljanja slov, vendar se ni našel nihče, ki bi ga poslali. Vsi so nalogo iz strahu zavračali. Ko je namreč Pompej zapuščal Mesto, je v senatu dejal, da bo s tistimi, ki so ostali v Rimu, ravnal enako kot s tistimi, ki so v Cezarjevem taboru. Tako so tri dni zapravili z razpravljanjem in izgovarjanjem. Cezarjevi nasprotniki so angažirali ljudskega tribuna Lucija Metela, da bi zadevo zavlračeval in oviral vse ostalo, kar bi Cezar utegnil vključiti v razpravo. Slednji je spoznal njegovo namero in po več zapravljenih dneh opustil to, česar se je lotil. Ne da bi še naprej izgubljal čas, je odpotoval iz Mesta ter prispel v Onstransko Galijo.
34. Ko je prišel tja, so mu rekli, da je Pompej v Hispanijo poslal Vibulija Rufa, ki ga je sam pred nekaj dnevi v Korfiniju ujel in izpustil. Prav tako, da se je Domicij s sedmimi hitrimi ladjami napotil oblegat Masilijo.²⁹ Te da je zbral od zasebnikov v Igiliju in Kosanu ter jih napolnil s sužnji, osvobodenci in kolonisti. Dalje so bili masilski sli poslani naprej domov, mlade plemiče pa je Pompej ob zapuščanju Mesta opogumil, naj zaradi nedavnih Cezarjevih uslug ne pozabijo na njegove stare usluge.³⁰ Po prejemu teh naročil so Masilci Cezarju zaprli vrata. K sebi so poklicali Albike, barbarske ljudi, ki so jih sami že od nekdaj ščitili in ki so naseljevali hribe nad Masilijo. V mesto so spravili žito iz sosednjih regij in iz vseh utrdb, v mestu so postavili orožarne, popravili so obzidje, vrata in ladjevje.
35. Cezar je k sebi poklical petnajst prvakov iz Masilije. Rekel jim je, naj ne začenjajo sovražnosti in naj raje upoštevajo avtoriteto vse Italije kot pa voljo le enega moža. Omenil je še druge stvari, za katere je menil, da jih bodo spravile k pameti. Odposlanci so doma poročali o njegovem govoru, v imenu senata pa so sporočili tole: spoznali so, da je rimsko ljudstvo razdeljeno med dve strani in da ni niti stvar njihove rabsodbe niti ni v njihovi

²⁹ Današnji Marseille.

³⁰ Za kakšne usluge (tako Cezarja kot Pompeja) je šlo, ni jasno, saj niso izpričane.

- moči ugotoviti, katera stran se bori za pravičnejšo stvar. Prvaka teh dveh strani da sta Gnej Pompej in Gaj Cezar, zaščitnika države, saj jim je eden javno prepustil ozemlje Volskov, Arekomikov in Helvečanov, drugi pa jim je podredil v vojni premagane Salije in povečal dajatve slednjih. Zato da jima morajo biti tudi oni enako naklonjeni in ne smejo nobenemu pomagati nasproti drugemu ali sprejeti v mesto ali v pristanišče.
36. Medtem ko so potekali ti pogovori, je Domicij z ladjami prispel v Masilijo, kjer so ga sprejeli in mu prepustili upravljanje mesta. Za vodenje vojne je prejel vsa pooblastila. Po njegovem ukazu so na vse strani poslali ladje. Tovorne ladje so, kjer koli so mogli, zasegli in pripeljali v pristanišče. Krmila, les in vrvje z ladij v pomanjkljivem stanju so uporabili za opremljanje in obnovo preostalih. Žito, kar so ga našli, so prinesli v javna skladišča. Preostalo blago in živila so prihranili za obleganje, če bi do tega prišlo. Cezar je, izzvan zaradi teh ukrepov, do Masilije pripeljal tri legije in ukazal zgraditi oblegovalne stolpe in vinee,³¹ v Arelatu pa izdelati dvanajst vojnih ladij. V trideset dneh od dostave materiala so bile pripeljane k Masiliji in poverjene Decimu Brutu. Cezar je legata Gaja Trebonija pustil za vodenje obleganja.
37. Medtem ko je to pripravljaval in nadzoroval, je Gaja Fabija poslal naprej v Hispanijo s tremi legijami, ki so bile za prezimovanje nameščene v Narbonu in njegovi okolici. Ukazal mu je tudi, naj hitro zavzame pirenejske prelaze, ki jih je tedaj zastražene nadzoroval legat Lucij Afranij. Preostalim legijam, ki so že dlje prezimovale, je ukazal slediti. Fabij je, kakor mu je bilo ukazano, bliskovito pregnal stražo s prelazov in se v hitrem maršu podal proti Afranijevo vojski.
38. Ob prihodu Lucija Vibulija Rufa, ki ga je, kakor je bilo poročano, Pompej poslal v Hispanijo, so si Pompejevi legati Afranij, Petrej in Varon med sabo razdelili naloge. Do tedaj je eden s tremi legijami držal pod nadzorom Tostransko Hispanijo, drugi Onstransko od kastulonskega gorovja do reke Ana, tretji z enako silo ozemlje Vetonov severno od Ana in Luzitanijo. Zdaj so sklenili, da se bo Petrej z vsemi silami napotil iz Luzitanije preko vetonskega ozemlja k Afraniju in da bo Varon s tistima legijama, ki ju ima, ščitil celotno Onstransko Hispanijo. Ko je bilo to dogovorjeno, je Petrej ukazal mobilizacijo konjenikov in pomožnih enot iz celotne Luzitanije, Afranij pa iz Keltiberije, od Kantabrov in vseh barbarskih plemen, ki so bila naseljena do Oceana. Ko so bile čete zbrane, je Petrej preko ozemlja Vetonov hitro prišel k Afraniju. Skupaj sta sklenila, da se bo boj zaradi ugodne lege odvijal pri Ilerdi.
39. Kakor je bilo zgoraj omenjeno, je imel Afranij tri legije, Petrej dve, poleg tega je bilo še okoli osemdeset kohort težke pehote iz Tostranske Hispanije

31 *Vinea* je bil zaprt lesen hodnik na površju, ki je vodil do sovražnega obzidja in omogočal, da so bili napadalci varni pred izstrelki branilcev.

in lahke pehote³² iz Onstranske ter okoli pettisoč konjenikov iz vsake province. Cezar je v Hispanijo poslal šest legij, šesttisoč pomožnih pešakov in tritisoč konjenikov, ki jih je imel v vseh preteklih vojnah. Enako veliko vojakov je zbral iz tistega dela Galije, ki ga je sam pokoril. Ti so bili poimensko izbrani izmed najuglednejših in najpogumnejših v vsakem plemenu. Dalje je zbral še ljudi najboljšega plemena Akvitanije in gorskih ljudstev zraven province Galije. Slišal je, da se Pompej z legijami premika preko Mavretanije v Hispanijo in da bo kmalu prispel. Istočasno si je pri vojaških tribunih in centurionih izposodil denar, ki ga je razdelil med vojake. S tem je dosegel dvoje: z dolgom je centurione vezal nase, z radodarnostjo pa si je kupil naklonjenost vojakov.

40. Fabij si je skušal pridobiti naklonjenost bližnjih ljudstev s pismi in odposlanci. Čez reko Sikor je zgradil mostove v razmikih po štiri milje. Po teh mostovih je pošiljal vojsko po živež, ker je to, kar se je nahajalo na njegovi strani reke, porabil v minulih dneh. Enako in iz istega razloga so to počeli poveljniki Pompejevih vojsk. Tako so se pogosto udarili med sabo v konjeniških spopadih. Ko sta dve Fabijevi legiji po vsakodnevni navadi prečkali reko preko najbližjega mostu in šli ščitit pobiralce hrane, pri čemer sta sledila pratež in konjenica, se je nenadoma zaradi sile vetra in visoke vode most zrušil in preostali del konjenice je bil odrezan. Petrej in Afranij sta to ugotovila po gradbenem materialu, ki ga je nosilo po reki, in Afranij je čez svoj most hitro popeljal štiri legije in vso konjenico ter šel proti dvema Fabijevima legijama. Ob naznanitvi njegovega prihoda je Lucij Plank, ki je načeloval legijam in doumel težki položaj, zavzel vzpetino in na dva dela razdeljeno vojsko razporedil na dve strani, da ga konjenica ne bi mogla obkoliti. Tako postrojen je odbil velike napade številčno močnejših legij in konjenice. Ko so konjeniki začeli bitko, sta obe strani od daleč zagledali bojna znamenja dveh legij, ki ju je Gaj Fabij poslal čez naslednji most našim v podporo, saj je sumil, da se bo zgodilo to, kar se je: da bodo nasprotnikovi poveljniki izkoristili okoliščine in naklonjenost sreče za uničenje naše vojske. Prihod legij je končal bitko in obe strani sta legije popeljali v tabor.
41. Dva dni pozneje je Cezar prišel v tabor z devetsto konjeniki, ki si jih je pustil za stražo. Most, ki ga je zrušilo neurje, je bil že skoraj popravljen. Cezar ga je ukazal dokončati ponoči. Ko je preučil teren, je iz tabora poslal šest kohort z vsem pratežem varovat most, naslednjega dne pa se je z vsemi četami v trojni bojni vrsti³³ napotil proti Ilerdi.³⁴ Ustavil se je nasproti Afranijevega tabora. Ko se je tako nekaj časa zadrževal pod orožjem, je dobil

32 Težka in lahka pehota sta se razlikovali predvsem v ščitih. Lahka pehota (*caetrati*) je imela lahke usnjene ščite (*caetra*), težka pehota pa visoke, lesene in z železom okovane ščite (*scutum*).

33 Trojna bojna vrsta (*acies triplex*) je bila sestavljena iz treh dvojnih vrst. V času republike so prvo tvorili hastati, drugo princepsi, tretjo pa triarji.

34 Dan. Lleida v Kataloniji.

možnost za bitko na ravnem terenu. Brž ko je ugotovil, da je začetek bitke odvisen od Afranija, je sklenil postaviti tabor okrog štiristo korakov³⁵ od vznožja hribovja. Da se vojaki med delom ne bi ustrašili nenadnega sovražnikovega napada in da jim delo tako ne bi bilo onemogočeno, je prepovedal graditi zid, ki bi izstopal in ki bi se ga zagotovo videlo že na daleč. Namesto tega je ukazal proti sovražniku zgraditi petnajst čevljev širok jarek. Prva in druga bojna vrsta sta, kakor je bilo že od začetka odločeno, ostali pod orožjem. Za njima je na skrivaj delala tretja vrsta. Tako je bilo vse delo opravljeno, še preden je Afranij spoznal, da se tabor gradi. Proti večeru je Cezar legije popeljal nazaj za jarek in tam prebil noč pod orožjem.

42. Naslednjega dne je zadrževal vso vojsko znotraj jarka. Ker je bil material precej oddaljen, se je odločil za podoben potek dela. Vsaki legiji je ukazal ograditi po eno stran tabora in skopati enako široke in globoke jarke. Preostale legije je oborožene in pripravljene za boj razporedil proti sovražniku. Afranij in Petrej sta, da bi prestrašila nasprotnika in ovirala gradnjo, svoje čete popeljala pod vznožje hribovja in izzvala bitko. Cezar pa zato ni prekinil del, saj je zaupal obrambi treh legij in utrjenosti jarka. Onadva se nista več dolgo zadrževala niti nista od vznožja napredovala, ampak sta čete popeljala nazaj v tabor. Tretjega dne je Cezar tabor utrdil še z obzidjem in dal preostale kohorte, ki jih je pustil v prejšnjem taboru, s pratežem pripeljati k sebi.
43. Med mestom Ilerdo in najbližjim gričem, kjer sta Petrej in Afranij imele tabor, je ležala približno tristo korakov dolga ravnina. Skoraj povsem na sredini se je dvigala rahla vzpetina. Če bi jo Cezar zavzel in utrdil, bi sovražnike odrezal od mesta, mostu in oskrbe, ki so jo dovažali v mesto. Tako je mislil. Upajoč na zavzetje vzpetine, je iz tabora popeljal tri legije in ukazal, da se na primernem kraju razvrstijo v bojno vrsto in da antesignani³⁶ ene legije v jurišu zavzamejo vzpetino. Ko se je sovražnik seznanil s tem, je brž poslal kohorte, ki so stražile pred Afranijevim taborom, po krajši poti zavzet ta kraj. Prišlo je do bitke, naši pa so bili odbiti, saj so Afranijeve prej prispeli na vzpetino in prisilili naše, da so kljub okrepitevam zbežali k legijskim znakom.
44. Način bojevanja sovražnikovih vojakov je bil naslednji: najprej so navali-li v velikem napadu, drzno zavzeli položaj, formacije pa niso držali prestrogo. Borili so se raztreseni naokrog in posamič, če so bili stisnjeni, so se umaknili in ni se jim zdelo sramotno zapustiti položaja. V vojnah so se namreč neprestano borili skupaj z Luzitanci in drugimi barbari ter se tako navadili na neki barbarski način bojevanja. Običajno se vsak vojak

35 Rimski korak (*passus*) meri približno 1,5 m.

36 Ni povsem jasno, ali je šlo za prvo kohorto prve bojne vrste, za elitno kohorto prve bojne vrste ali za celotno prvo bojno vrsto. Izraz (*ante signa > antesignanus*) namiguje, da so ti vojaki napadali pred legijskimi znaki.

zelo navzame navad tistih krajev, v katerih se je ustalil. Tako ravnanje je zmedlo naše vojake, nevajene tovrstnega bojevanja. Mislili so, da jih bodo posamezni napadajoči sovražniki obkolili z nezaščitene strani. Ohranjali so formacijo, niso se oddalili od bojnih znakov, mislili so, da brez zelo tehtnega razloga ne smejo prepustiti tistega položaja, ki so ga zavzeli. Potem ko so bili tako antesignani zmedeni, legija, ki je bila na tistem krilu, ni več držala položaja, ampak se je umaknila na najbližji grič.

45. Ko se je skoraj vsa bojna vrsta prestrašila, kar se je zgodilo proti pričakovanju in navadi, je Cezar spodbudil svoje vojake in popeljal IX. legijo v podporo. Zaustavil je sovražnika, ki je divje in predrzno zasledoval naše vojake, prisilil ga je, da se je obrnil, umaknil k Ilerdi in se ustavil pod obzidjem. Toda vojaki IX. legije, ki so se hoteli oddolžiti za svoj poraz, so bežeče nepremišljeno preganjali predaleč nazaj, tako da so prodrli na neraven teren. Povzpeli so se na hrib, na katerem je bila Ilerda. Ko pa so se od tod hoteli umakniti, so sovražniki z višjega položaja znova pritisnili na naše. Teren je bil strm, z vsake strani se je spuščal, širok je bil toliko, da so ga zapolnile tri postrojene kohorte, tako da bojujočim se ni bilo mogoče niti poslati okrepitev z bokov niti jih niso mogli podpirati konjeniki. Od mesta se je teren v nagibu spuščal približno štiristo korakov daleč. Po tej poti so se naši umaknili, ker so zaradi prevelike vneme nepremišljeno napredovali. Borili so se na kraju, ki je bil neprikladen zaradi ozkosti, pa tudi zato, ker nobeno kopje ni zgrešilo tistih vojakov, ki so stali pod vznožjem hriba. Vseeno so se naši odlikovali s pogumom in vzdržljivostjo ter prenesli vse rane. Sovražne čete so bile še okrepljene in iz tabora so preko mesta pogosto pošiljali kohorte v podporo, da bi spočiti vojaki zamenjali izčrpane. Cezar je bil prisiljen storiti isto, tako da je izčrpane vojake umaknil s pomočjo novih kohort, ki jih je poslal na ta kraj.
46. Tako so se neprestano borili pet ur in na naše vojake je sovražna premoč vedno bolj pritiskala. Ko so porabili vsa kopja, so izvlekli meče in izvedli napad v hrib proti sovražnim kohortam. Nekaj so jih pobili, preostale prisilili k umiku. Ko so bile tako sovražne kohorte potisnjene pod obzidje in ko so bili nekateri zaradi strahu pregnani v mesto, se je našim ponudil neoviran umik. Tako so se borili v boju, ki je bil spremenljiv. V prvem spopadu je padlo okoli sedemdeset naših, med njimi Kvint Fulginij, centurion hastatskega manipla prve kohorte XIV. legije, ki se je zaradi izjemnega poguma iz nižjih vrst prebil do tega čina. Ranjenih je bilo več kot šeststo. Izmed Afranijevih vojakov so bili pobiti Tulij Cecilij, centurion primipilus, poleg njega še štirje centurioni in več kot dvesto vojakov.
47. Toda za ta dan se je pri obojih uveljavilo mnenje, da so se v bitki bolje odrezali. Afranijevi so to menili, ker so tako dolgo ohranjali boj mož na moža, zdržali naš napad, od začetka držali vzpetino, ki je bila tudi vzrok bitke, in naše ob prvem napadu prisilili v beg, čeprav so se vsem zdeli

šibkejši. Naši so menili enako, ker so na neugodnem terenu in ob številčni neenakosti pet ur vzdrževali boj, ker so se na hrib povzpeli z izvlečenimi meči, prisilili sovražnika, da se je umaknil z višjega terena, in ga nagnali v mesto. Sovražniki so močno utrdili vzpetino, za katero so se bojevali in tam postavili stražo.

48. Dva dni po teh dogodkih se je pripetila še nenadna neprijetnost. Nastala je takšna nevihta, da večjih voda v tistih krajih niso pomnili. Z vseh gorovji je pritekla voda staljenega snega, prekoračila bregove reke in v enem dnevu porušila oba mostova, ki ju je zgradil Gaj Fabij. Te okoliščine so Cezarjevi vojski povzročile velike težave. Ker je tabor ležal, kakor je bilo zgoraj razloženo, med rekama Sikorjem in Cingo, ki sta ležali tristo milj narazen in se ju ni dalo prečkati, so bili vsi nujno vkleščeni na tem ozkem območju. Tako ljudstva, ki so se pridružila Cezarju, niso mogla dovažati žita, tisti pa, ki so šli naprej iskat hrano, se ujeti med rekama niso mogli vrniti. Tudi velike količine živeža, ki so prihajale iz Italije in Galije, niso mogle prispeti v tabor. Bil je izredno neugoden letni čas, saj žita ni bilo več v shrambah in zunaj še zdaleč ni bilo zrelo. Ljudstva so bila oplenjena, ker je dal Afranij skoraj vse žito pred Cezarjevim prihodom znesti v Ilerdo, če je še kaj ostalo, je Cezar to porabil v prejšnjih dneh. Živino, ki bi lahko služila blaženju pomanjkanja, so sosednja ljudstva zaradi vojne odgnala daleč naprej. Tiste, ki so šli iskat krmo in živež, so preganjali lahko obo-roženi Luzitanci in lahki ščitonosci, ki so se dobro spoznali v Tostranski Hispaniji. Njim je bilo enostavno preplavati reko, saj so bili vajeni iti v vojsko samo s plavalnimi obroči.³⁷
49. Toda Afranijeva vojska je imela vsega v izobilju. Mnogo žita so si priskrbeli in ga že prej pritovorili, mnogo iz vse province. Veliko hrane je bilo na razpolago. Možnost, da so vse to varno izvajali, je nudil most pri Ilerdi in nedotaknjeni kraji onkraj reke, kamor Cezar sploh ni mogel priti.
50. Ta povodenj je trajala več dni. Cezar je poskusil obnoviti mostove, toda tega niso dopustili niti narasla reka niti nasprotnikove kohorte, razporejene po obrežju. Lahko je bilo preprečevati obnavljanje mostu zaradi narave same reke in narasle vode, predvsem pa ker so s celotnega obrežja metali kopja na eno omejeno mesto. Bilo je težko zaključevati obnovo na silno divji reki in se istočasno izmikati kopjem.
51. Afraniju je bilo sporočeno, da se je kolona z živežem, ki se je napotila proti Cezarju, ustavila pri reki. Tja so prišli rutenski³⁸ lokostrelci in konjeniki iz Galije z veliko vozovi in prtljage, kakor je galska navada. Poleg tega je bilo še okoli šesttisoč ljudi različnih plemen, sužnji in otroci. Vendar ni bilo nobenega reda, nobenega trdnega poveljstva, saj je vsakdo ravnal po

37 Ti so bili narejeni iz živalskih kož.

38 Ruteni so bili galsko pleme na območju zahodnih Sevenov.

lastni presoji. Vsi so potovali brez strahu, navajeni na razpuščenost pohodov v prejšnjih časih. Prisotnih je bilo več mladih odličnikov, senatorskih in viteških sinov, prisotna so bila odposlanstva plemen in Cezarjevi sli. Vse jih je zadrževala reka. Da bi jih stisnil, je Afranij z vso konjenico in tremi legijami odrinil ter z naprej poslanimi konjeniki napadel nič hudega slutečega nasprotnika. Galski konjeniki so se hitro pripravili in spustili v boj. Dokler je bil spopad enakovreden, so, čeprav maloštevilni, uspešno zadrževali sovražnika. Toda brž ko so se začeli bližati legijski znaki, so se z malo izgubami umaknili v najbližje hribe. Čas te bitke je zelo pripomogel k odločilnemu trenutku za rešitev naših vojakov. Dobili so namreč priliko za umik na višje predele. Tega dne je bilo pogrešanih okoli dvesto lokostrelcev, nekaj konjenikov, konjarjev in vprežnih živali.

52. Cena žita se je zaradi vsega tega dvignila. To se običajno ni dogajalo samo zaradi trenutnega pomanjkanja, ampak tudi zaradi strahu pred prihodnostjo. Cena enega mernika žita je že dosegla petdeset denarijev,³⁹ pomanjkanje živeža je vojakom jemalo moči, težave so se iz dneva v dan le kopičile. V nekaj dneh je prišlo do tako velike spremembe položaja in obrata vojne sreče, da je naše pestilo veliko pomanjkanje potrebnih zalog, nasprotniki pa so imeli vsega v izobilju in veljali so za močnejše. Cezar je tistim plemenom, ki so se priključila njegovemu zavezništvu, ukazal, naj pripeljejo živino, saj je bila zaloga žita premajhna. K bolj oddaljenim plemenom je poslal konjarje. Sam je z razpoložljivimi sredstvi blažil vladajoče pomanjkanje.
53. O tem so Afranij, Petrej in njuni prijatelji obširno in napihnjeno poročali svojim bližnjim v Rim. Govorice so dodale še mnogo izmišljenega, tako da se je vojna zdela že skoraj končana. Ko so bila ta pisma in poročila prinesena v Rim, so se ljudje na veliko zbirali ob Afranijevem domu in izrekli velike čestitke. Mnogi so iz Italije odpotovali h Gneju Pompeju, eni zato, da bi mu prvi prinesli takšno novico, drugi pa, da ne bi bilo videti, da so čakali na izid vojne ali da so zadnji prišli k njemu.
54. Ko so v teh težkih okoliščinah vse poti zapirali Afranijevi vojaki in konjeniki in se ni dalo dokončati mostov, je Cezar vojakom ukazal zgraditi ladje, kakršnih so ga naučile graditi izkušnje prejšnjih let v Britaniji. Gredlji in ladijska rebra so bili iz lahkega lesa, preostali trup je bil prekit z dračjem in usnjem. Ko so bile ladje končane, jih je dal ponoči na skupaj zvezanih vozovih prepeljati dvaindvajset milj od tabora, nanje je naložil vojake, prečkal reko in iznenada zavzel vzpetino na nasprotnem bregu. Hitro, še preden bi sovražnik to zaznal, jo je utrdil. Tja je prestavil legijo in načrtovani most, grajen z obeh strani, je v dveh dneh dokončal. Tako je

³⁹ Cena mernika (*modius*) žita je običajno znašala en denarij. En mernik je meril 8,75 l, če je šlo za žito je tehtal 7 kg. Rimski vojak si je moral živež priskrbeti sam, za to je dobil 225 denarijev na leto.

kolono in vojake, ki so zaradi žita odšli proč, varno sprejel nazaj in začel izvajati preskrbo z žitom.

55. Istega dne je premestil velik del konjenikov čez reko. Ti so napadli nič hudega sluteče in brez strahu razkropljene nabiralce hrane in zasegli veliko vprežne živine ter ljudi. Ko je nasprotnik poslal lahko oborožene kohorte v podporo, so se premeteno razporedili v dve skupini, da bi ena branila plen, druga pa zaustavila prihajajoče nasprotnike in jih odbila. Eno kohorto, ki je nepremišljeno jurišala izven vrste pred drugimi, so, ločeno od drugih, obkolili in uničili. Nepoškodovani so se z velikim plenom vrnili čez isti most v tabor.
56. Medtem ko se je to dogajalo pri Ilerdi, so Masilci na nasvet Lucija Domicija pripravili sedemnajst bojnih ladij, izmed katerih je bilo enajst pokritih.⁴⁰ K temu so dodali mnogo manjših ladij, da bi se naše ladjevje prestrašilo že zaradi njihove številčnosti. Nanje so vkrcali veliko lokostrelcev in Albikov, o katerih je bilo govora že prej. Te so podžgali z nagradami in obljubami. Domicij je zase zahteval določeno število ladij in jih zapolnil s kolonisti in pastirji, ki jih je pripeljal s sabo. Tako so z ladjevjem, opremljenim z vsem potrebnim, prepričani o uspehu napredovali proti našim, ki jim je načeloval Decim Brut. Te ladje so zavzele položaj ob otoku, ki leži nasproti Masilije.
57. Brut je imel številčno veliko šibkejše ladjevje. Vendar je Cezar temu ladjevju podelil izmed vseh legij najpogumnejše može, antesignane in centurione, ki so si sami izbrali to nalogo. Pripravili so harpune in jeklene kavlje ter veliko pilumov,⁴¹ opremili so se s tragulami⁴² in drugimi kopji. Ko so tako zaznali sovražnikov prihod, so vse ladje popeljali iz pristanišča in se spopadli z Masilci. Na obeh straneh so se borili izredno hrabro in srdito. Albiki za našimi niso veliko zaostajali v pogumu – bili so divji gorski ljudje, večji v orožju. Nedavno so odšli iz mesta in obljube Masilcev so imeli še sveže v spominu. Domicijevi pastirji pa so si, podžgani z upanjem na svobodo, prizadevali, da bi pred gospodarjevimi očmi dokazali svoj trud.
58. Masilci sami so, zaupajoč hitrosti ladij in znanju krmarjev, zasmehovali naše in se niso postavili po robu našim napadom. Dokler se je dalo izrabljati širše območje, so se trudili s prodorom svoje bojne linije obkoliti naše, z več ladjami napasti posamezne ali, drveč mimo, odlomiti naša krmla, če bi bilo to možno. Ko je neobhodno prišlo do boja na blizu, se niso več zanašali na znanje in umetnije krmarjev, ampak na hrabrost gorskih ljudi. Naši so razpolagali z manj izurjenimi veslači in manj izkušenimi krmarji, ki so jih na hitro vpoklicali s tovornih ladij in ki niso poznali

⁴⁰ Druge ladje so imele pokrita le premec in krmo.

⁴¹ Pilum je bilo rimsko lahko metalno kopje.

⁴² Tragula je bilo galsko ali hispansko metalno kopje, opremljeno z jermenom za metanje.

niti poimenovanj za ladijsko opremo. Hkrati sta jih ovirali še počasnost in teža ladij. Zgrajene so bile namreč v naglici kar iz vlažnega lesa, zato niso dosegale enake hitrosti. Ko je bil na voljo prostor za boj mož na moža, so brez strahu z eno ladjo napadli po dve, se z izstreljenimi kavlji pritrdili na sovražni ladji in se bojevali na obeh straneh. Zlezli so tudi na sovražne ladje in pobili veliko Albikov in pastirjev ter potopili del sovražnih ladij. Nekateri so zajeli z ljudmi, druge so nagnali v pristanišče. Tistega dne je bilo – skupaj z zajetimi – izgubljenih devet masilskih ladij.

59. Brž ko je bilo to sporočeno Cezarju v Ilerdo, se je skupaj z izgradnjo mostu hitro spremenila vojna sreča. Sovražniki so se iz strahu pred našimi konjeniki manj svobodno, manj pogumno potikali naokrog. Da bi se lahko hitro umaknili, marsikdaj niso hodili daleč od tabora in so hrano nabirali v tesno omejenem prostoru, spet drugič so se konjeniških straž in postojank izogibali v širšem krogu. Prav tako so sredi poti odvrgli prtljago in zbežali, če so utrpeli kakšne izgube ali le na daleč opazili konjenico. Naposled so pobiranje hrane za več dni izpustili in ga v nasprotju z navado izvajali ponoči.
60. Medtem so Oskani in Kalagurci, ki so bili pod upravo Oskanov, poslali k Cezarju sle in obljubili, da bodo ukazano izvršili. Njim so sledili Tarakonci, Laketani, Avzetani in čez nekaj dni še Ilurgavoneni, ki mejijo na reko Hiber. Cezar je od njih zahteval, da mu pomagajo z žitom. To so obljubili in od vsepovsod zbrali živež ter ga stovorili v tabor. Cezarju se je pridružila tudi ilurgavonenska kohorta, potem ko je izvedela za sklep svojega plemena, in iz postojanke prenesla vojaške znake. Prišlo je do velike spremembe položaja. Most je bil končan, pet velikih plemen se je pridružilo zavezništvu, preskrba s hrano je bila urejena, govoric o legijskih okrepitevah, ki bi naj s Pompejem prišle preko Mavretanije, ni bilo več. Tako so se mnoga bolj oddaljena plemena izneverila Afraniju in se pridružila Cezarju.
61. Ko so ti dogodki prestrašili nasprotnike, je Cezar našel primeren kraj, da konjenice ne bi bilo treba pošiljati v velikem krogu preko mostu. Dal je zgraditi več trideset čevljev širokih kanalov, s katerimi je preusmeril del Sikorja in naredil brod v njem. Ker je bilo to že skoraj končano, sta se Afranij in Petrej močno ustrašila, da bi bila povsem odrezana od žita in hrane, saj je bil Cezar v konjenici mnogo močnejši. Zato sta se sklenila umakniti s tega območja in vojno prestaviti v Keltiberijo. Tej odločitvi je bilo naklonjeno tudi naslednje dejstvo: izmed dveh sovražnih plemen, ki sta bili udeleženi v prejšnji vojni s Sertorijem, se je poraženo balo Pompejevega imena in oblasti celo v njegovi odsotnosti. Tisto, ki je ostalo v zvezi s Pompejem, ga je zaradi velikih uslug spoštovalo, Cezarjevo ime pa je bilo med barbari precej neznano. Afranij in Petrej sta na tem območju pričakovala veliko konjenice in okrepitev ter načrtovala vojno na svojem ozemlju zavleči v zimo. Ko sta se odločila za ta načrt, sta ukazala po vsej

reki Hiber⁴³ zbrati ladje in jih pripeljati v Otogezo. To mesto je ležalo ob Hiberu in je bilo od tabora oddaljeno trideset milj. Na tem mestu sta ukazala zgraditi pontonski most, popeljala sta dve legiji čez reko Sikor in utrdila tabor z dvanajst čevljev visokim zidom.

62. Ko je Cezar preko izvidnikov izvedel za to, je ob največjem naporu vojakov neprekinjeno – dan in noč – delal na preusmeritvi reke in dosegel, da so konjeniki, čeprav težko in trudoma, vendar mogli in si tudi upali prečkati reko. Pešaki pa so stali v vodi do prsi ali celo do ramen in tako kakor globina vode jim je tudi hitrost toka preprečevala prečkanje reke. Toda skoraj istočasno je bilo sporočeno, da je most čez Hiber skoraj končan, našel se je tudi brod.
63. Zdaj so sovražniki toliko bolj menili, da je treba odhod pospešiti. Tako so pustili dve pomožni kohorti v Ilerdi kot posadko in z vsemi silami prečkali Sikor ter z dvema legijama, ki so ju v prejšnjih dneh pripeljali čez, povezali tabor. Cezarju ni preostalo nič drugega, kot da je s konjenico napadal in izzival sovražno vojsko na pohodu. Njegov most je namreč predstavljal velik ovinek, tako da so lahko sovražniki prišli do Hibera po veliko krajši poti. Cezar je konjenike poslal prečkat reko in ti so se nenadoma pojavili pred sovražnikovo stražo, ko sta ob tretji nočni straži Afranij in Petrej premaknila tabor. Konjeniki so množično obkolili sovražnike in začeli zaustavljati in ovirati njihov pohod.
64. Ob svitu se je z območja ob Cezarjevem taboru videlo našo konjenico, ki je v boju močno pritiskala na sovražno zaščitnico. Nekajkrat je zadržala napade in pohod prekinila, zdaj so se sovražniki obrnili proti našim in jih v navalu vseh kohort odbili nazaj, nato so se naši znova obrnili in začeli zasledovati njih. Po resnično vsem taboru so se vojaki zbrali v skupine in obžalovali, da so sovražnika izpustili iz rok in da se bo vojna nujno zavlekla. Hodili so k centurionom in vojaškim tribunom ter jih rotili, da sporočijo Cezarju, naj jim ne prizanaša s trdim delom in izpostavljanjem nevarnosti. Rekli so, da so pripravljeni, da morejo in da si tudi upajo prečkati reko, kamor je bila pripeljana konjenica. Njihova vnema in njihove besede so Cezarja spodbudile, da se je vendarle odločil poskusiti, čeprav se je bal izpostaviti vojsko tako globoki reki. Zato je ukazal, da iz vseh centurij odberejo šibkejše vojaške, za katere se je zdelo, da jim duh in moči ne bodo vzdržali tega napora. Njih je z eno legijo pustil za obrambo tabora. Preostale legije je, pripravljene za boj, odpeljal iz tabora, postavil veliko prateža nad brodom in pod njim ter prepeljal vojsko. Maloštevilnim vojakom je v reki odneslo orožje, njih je ujela konjenica in jih podprla. Toda umrl ni nihče. Potem ko je vojsko brez izgub prepeljal čez reko, je Cezar razvrstil čete in jih začel postavljati v trojno bojno vrsto. V vojakih je bilo toliko zagnanosti, da so še pred deveto

---

43 Dan. Ibar.

uro⁴⁴ dohiteli tiste sovražne vojake, ki so šli na obhod ob tretji nočni straži. To jim je uspelo kljub šestim miljam, ki so jih morali dodatno premagati zaradi broda, in kljub veliki izgubi časa pri prečkanju reke.

65. Brž ko sta jih Afranij in Petrej od daleč opazila, se je Afranij, prestrašen zaradi nove okoliščine, postavil na višje položaje in uredil bojno vrsto. Cezar je dal svoji vojski na prostem počitek, da se ne bi utrujena spustila v boj. Ko so sovražniki znova poskusili napredovati, jim je sledil in jih zadrževal. Zato so morali tabor nujno postaviti prej, kakor so načrtovali. Blizu je namreč ležalo hribovje in čez pet milj so se nadaljevale težko prehodne in ozke poti. Hoteli so se povzpeti na to hribovje, da bi ubežali Cezarjevi konjenici in njegovo vojsko s stražami, postavljenimi v soteskah, zaustavili na pohodu. Tako bi sami varno in brez strahu prepeljali čete do Hibera. To bi morali poskusiti in v vsakem primeru izvesti. Vendar so zaradi celodnevne bitke in utrujenosti od naporne poti zadevo odložili na naslednji dan. Tudi Cezar je na najbližjem griču postavil tabor.
66. Približno ob polnoči so Cezarjevi konjeniki zajeli tiste sovražnike, ki so šli zbirat vodo in so se preveč oddaljili od tabora. Cezarju so sporočili, da nasprotnikovi poveljniki v tišini vodijo svoje čete iz tabora. Ko je to izvedel, je ukazal dvigniti legijske znake in po vojaški navadi pripraviti opremo za odhod.⁴⁵ Sovražniki so slišali hrup in se prestrašili, da bi bili ponoči z ovirajočo prtljago prisiljeni v spopad ali da bi jih Cezarjeva konjenica zadržala v soteskah. Prekinili so odhod in zadržali čete v taboru. Naslednjega dne je Petrej z malo konjeniki odšel skrivaj raziskovat območje. Enako so storili tudi v Cezarjevem taboru. Poslali so Lucija Decidija Sakso, da je z malo vojaki raziskoval naravo terena. Vsaka stran je svojim poročala isto: sprva se pot pet milj razteza po ravnini, potem se nadaljuje neraven gorski teren. Za tistega, ki bi prvi zasedel to ozko območje, bi zadrževanje sovražnika ne bilo težko delo.
67. Na posvetu sta Petrej in Afranij razpravljala in iskala termin za odhod. Večina je menila, da bi bilo treba iti ponoči. Tako bi prišli do ožine prej, kot bi jih zaznali. Drugi so dokazovali, da trenutnega položaja ne bi mogli zapustiti skrivaj, saj so prejšnjo noč v Cezarjevem taboru klicali k orožju. Dalje bi Cezarjeva konjenica ponoči zdirjala ven in zasedla vse pomembne položaje ter poti. Nočnih bitk pa da se je treba izogibati, saj je običajno prestrašen vojak v državljanski vojni bolj dovzeten za strah, kakor da bi mislil na vojaško prisego. Spomnili so še, da nasprotno podnevi veliko doprineseta lasten občutek sramu pred očmi vseh in navzočnost vojaških tribunov ter centurionov k temu, da se vojaki disciplinirajo in še naprej

44 Rimljani so čas med sončnim vzhodom in sončnim zahodom delili na dvanajst ur. Dolžina ur se je glede na letni čas spreminjala, saj sta bila nespremenljiva le z vodno uro določljiva polnoč in poldan.

45 Ukaz za odhod so v rimski vojski naznanili s tremi signali s tubo in povelji.

- opravljajo svojo nalogo. Zato bi se bilo treba v vsakem oziru prebiti podnevi, so zaključili. Četudi bi utrpeli kakšne izgube, so menili, bi glavčina vojske vendarle brez izgub lahko zavzela iskano območje. Na posvetu je to stališče prevladalo in sklenili so, da odrinejo naslednjega dne ob svitu.
68. Cezar je dal raziskati teren in med svitanjem je popeljal vse čete iz tabora. Vojsko je vodil v velikem krogu in po nobeni določeni poti. Namreč tiste poti, ki so vodile k Hiberu in Otogezi, je obvladoval nasproti ležeči sovražni tabor. Cezar je moral premagati silno globoke in težavne doline, kjer so strme skale na veliko mestih ovirale pot, tako da si je bilo treba orožje nujno podajati iz roke v roko, neoboroženi vojaki pa so velik del poti opravili podpirajoč drug drugega. Vendar teh naporov ni nihče zavračal, ker so vsi menili, da bo to predstavljalo konec vseh naporov, če bi lahko sovražnika odrezali od Hibera in mu onemogočili preskrbo.
69. Sprva so Afranijevi vojaki veseli pridrveli iz tabora opazovat naše in klicat psovke za njimi: pomanjkanje hrane bi jih naj prisililo bežati in se vrniti v Ilerdo. Smer našega pohoda se je namreč razlikovala od načrtovane in zdelo se je, da naši korakajo v nasprotno smer. Njihovi poveljniki so svoj načrt celo hvalili, ker so ostali v taboru. Njihovo predstavo o nasprotnikih je zelo krepilo tudi to, da so naši dozdevno odrinili na pot brez prateža in prtljage, tako da pomanjkanja dlje ne bi mogli več zdržati. Tako so mislili. Toda brž ko so zagledali, da se nasprotna vojska počasi obrača v desno, in ugotovili, da so se prvi že prebili čez območje svojega tabora, ni bil več nihče tako utrujen ali nepožrtvovalen, da ne bi presodil, da je treba tabor zapustiti in se nasprotniku postaviti po robu. Poklicali so k orožju in vse sile razen nekaj kohort, ki so jih pustili za stražo, so odšle ven ter se napotile naravnost proti Hiberu.
70. Zgolj hitrost je odločala o tekmi, kdo bo prej zavzel ožino in hribovje. Toda Cezarjevo vojsko je upočasnjevala težavna pot, Afranijeve sile pa je zadrževala Cezarjeva konjenica. Stvari so se za Afranijeve sile nujno odvijale tako, da bi se sami sicer izgonili nevarnosti, če bi prvi dosegli hribovje, ki so ga skušali zavzeti, vendar ne bi mogli rešiti prateža in kohort v taboru. Če bi te odrezala Cezarjeva vojska, se jim nikakor ne bi dalo pomagati. Pot je prvi premagal Cezar, preko strmih skal je dosegel ravnino in na njej postavil bojno vrsto proti sovražniku. Ko je na njegovo zaščitnico pritiskala konjenica in ko je Afranij pred sabo zagledal sovražnika, se je postavil na neki grič, ki ga je dosegel. Od tod je poslal štiri kohorte hispanških lahkooborožencev na hrib, ki je bil izmed vseh na vidiku najvišji. Ukazal jim ga je zavzeti v hitrem naskoku, da bi se nato tudi sam z vsemi silami podal tja in prišel po drugi poti preko gorskih grebenov v Otogezo. Ko so lahkooboroženci skušali po prečni poti doseči hrib, jih je Cezarjeva konjenica zagledala in napadla. Niti za trenutek se niso mogli upreti sili konjenice – vsi so bili obkoljeni in pred očmi obeh vojska pobiti.

71. To je bila priložnost, da bi z zadevo opravili. Cezarju resnično ni ušlo dejstvo, da sovražna vojska ob takšnem porazu pred lastnimi očmi ne more vzdržati, prevsem ker je od vsepovsod obkoljena s konjenico in ker bi spopad potekal na ravnem in odprtem terenu. V vseh enotah so od Cezarja zahtevali boj. Prihiteli so legati, centurioni in vojaški tribuni: nikar naj ne odlaša z bojem, so mu govorili. Oznanili so, da so vojaki v duhu povsem pripravljeni na boj. Nasprotno da dajejo Afranijevi vojaki znake strahu iz več razlogov: svojim vojakom niso uspeli pomagati, niso se spustili z griča, komaj so zdržali napade konjenikov in natlačeni na enem mestu niso ohranili reda in niso ostali v vrsti, potem ko so znake znosili na en kraj. Če se Cezar boji težavnosti terena, bo nekje vendarle še priložnost za boj, saj se bo Afranij moral zagotovo kmalu spustiti, ker ne bo mogel zdržati brez vode. To so dejali.
72. Cezar je upe položil v to, da bo zadevo opravil brez bitke in brez izgub, ker je nasprotnike odrezal od preskrbe z žitom. Zakaj bi, četudi v zmagoviti bitki, izgubil še koga od svojih? Zakaj bi dopustil, da bi rane utrpeli vojaki, ki so si pridobili največje zasluge zanj? Zakaj bi končno preizkušal usodo? Predvsem zato, ker se za poveljnika nič manj ne spodobi zmagovati s pametjo kakor z mečem, se je glasil njegov odgovor. Obšlo ga je tudi sočutje do državljanov, ki jih je videl, da bodo morali biti pokončani. Raje je hotel zmagati tako, da bi ostali živi in nepoškodovani. Ta Cezarjev premislek večini ni bil po volji. Vojaki so se celo neprikrito pogovarjali o tem, da se ne bodo več borili, četudi bi Cezar to hotel, saj je izpustil takšno priložnost za zmago. On je vztrajal pri svojem načrtu in se malo umaknil s svojega položaja, da bi sovražnikov ne bilo več strah. Petrej in Afranij sta se ob ponujeni priložnosti vrnila v tabor. Cezar je po hribovju razpostavil straže, zaprl vsako pot proti Hiberu in utrdil tabor, kolikor blizu sovražnikom ga je lahko.
73. Naslednjega dne so se nasprotnikovi poveljniki, razburjeni, ker niso več mogli upati na preskrbo in da bi dosegli reko Hiber, posvetovali o preostalih možnostih. Preostali sta jim dve poti: da se vrnejo v Ilerdo ali da skušajo doseči Tarakono. Med tem posvetom jim je bilo sporočeno, da vodonosce napada naša konjenica. Ko so se s tem seznanili, so razpostavili številne straže krilnih kohort in konjenice, postavili vmes legionarske kohorte in začeli graditi zid iz tabora do vode, da bi lahko znotraj utrdbe hodili po vodo brez strahu in straž. To delo sta si med sabo razdelila Petrej in Afranij ter se oddaljila od tabora, da bi njuni vojaki delo opravili.
74. Med njuno odsotnostjo so vojaki dobili priložnost, da se med sabo v miru pogovorijo, in trumoma so prišli iz tabora. Vsakdo, ki je imel v Cezarjevem taboru znanca ali someščana, ga je iskal in klical ven. Afranijevi vojaki so se sprva vsem našim zahvalili, ker bi jim naj bilo, vsem prestrašenim, prejšnji dan prizaneseno. Živelci da bi naj samo zaradi naše milosti. Potem

so poizvedovali po poveljniki pomoči in o tem, ali bi bilo prav, če bi se mu predali. Tožili so, da tega že niso storili na začetku in da so se bojevali s prijatelji in sorodniki. Ti pogovori so jih tako vznemirili, da so od poveljnika skušali dobiti potrdilo, da bo Petreja in Afranija pustil pri življenju. Niso namreč hoteli ustvariti vtisa, kakor da so sami prevzeli zločin ali izdali svoje ljudi. Ko je bilo to potrjeno, so zagotovili, da bodo pri priči predali bojne znake in poslali k Cezarju legate in centurione prvega reda, da se pogajajo o miru. Medtem so tako eni kot drugi vabili in vodili svoje prijatelje v tabor. Tako se je že zdelo, da je iz dveh taborov nastal eden. Številni vojaški tribuni in centurioni so prišli k Cezarju ter se mu priporočali. Isto so storili odličniki hispanskih ljudstev, ki so jih sovražniki poklicali k sebi in jih imeli ob sebi v taboru za talce. Ti so iskali svoje znance in gostitelje, da bi lahko imel vsak izmed njih priporočilo in dostop do Cezarja. Tudi Afranijev mladi sin se je s Cezarjem preko legata Sulpicija pogajal za svoje in očetovo življenje. Vsi so bili zelo veseli in polni čestitk – tako ti, ki so ušli tolikšnim nevarnostim, kot ti, ki so bili videti, kakor da so brez ran toliko dosegli. Vsi so menili, da je Cezarjeva prejšnja milost obrodila veliko sadov, in vsi so odobravalni njegov sklep.

75. Ko so to sporočili Afraniju, je odstopil od začete delo in se vrnil v tabor pripravljen, kakor je bilo videti, da kakršen koli razplet prenese mirno in ravnodušno. Petrej pa resnično ni odnehal. Oborožil je svoje sužnje in k zidu nenadoma odhitel z njimi, z lahko oboroženo hispansko osebno stražo in z nekaj barbarskimi konjeniki, svojimi beneficiariji,⁴⁶ ki jih je običajno imel za lastno zaščito. Prekinil je pogovore med vojaki, pregnal naše od tabora in tiste, ki jih je zajel, pobil. Preostali so se stisnili skupaj, si, prestrašeni zaradi nenadne nevarnosti, levece ovili z ogrinjalom in izvlekli meče. Tako so se branili pred lahkooboroženci in konjeniki. Zanašali so se na bližino tabora, se tja umaknili, branile pa so jih kohorte, ki so stražile vrata.
76. Po teh dogodkih je Petrej jokaje obšel maniple in pozval vojake, naj ne dajo ne sebe ne svojega odsotnega poveljnika Pompeja usmrtiti sovražnikom. Tako je rotil. Brž je prišlo do zbora v poveljniškem šotoru. Petrej je zahteval, da vsi prisežejo, da ne bodo niti zapustili vojske in poveljnikov niti jih izdali niti ločeno od drugih sprejemali odločitev. Sam se je prvi zaprisegel k temu, nato je k isti prisegi pripravil Afranija. Sledili so vojaški tribuni in centurioni, enako so po centurijah storili vojaki. Naznanili so tudi, da se naj privede vsakega Cezarjevega vojaka, ki bi se še pri kom nahajal. Privedene vojake so pred poveljniškim šotorom javno usmrtili. Toda večino Cezarjevih vojakov so tisti, ki so jih vzeli, skrili in jih ponoči spustili čez zid. Groza, ki so jo širili poveljniki, krutost pri kaznovanju

---

46 *Beneficarii* so bili vojaki, ki jih je poveljnik izbral za posebne naloge.

- in nova vera v zaprisego so v tistem trenutku pokopale upanje na vdajo, spremenile razpoloženje vojakov in povrnila prejšnje vojno stanje.
77. Cezar je z vso marljivostjo ukazal zbrati in poslati nazaj tiste nasprotnikove vojake, ki so prišli v tabor med pogajanji. Toda izmed teh vojaških tribunov in centurionov so nekateri po svoji volji ostali pri Cezarju. Ta jih je imel potem v velikih časteh. Centurionom je podelil prejšnje čine, rimskim vitezom tribunski čin.
78. Afranijevi vojaki so bili ovirani pri preskrbi s hrano in tudi z vodo so se težko oskrbovali. Legionarji so še imeli nekaj zalog žita, ker jim je bilo ukazano, da s sabo vzamejo hrane za dvaindvajset (?)⁴⁷ dni hoda od Ilerde. Lahkooboroženci in pripadniki pomožnih enot pa niso imeli več zalog, saj so za njihovo pripravo imeli malo možnosti⁴⁸ in tudi nošnje tovora niso bili vajeni.⁴⁹ Tako jih je vsak dan veliko prebegnilo k Cezarju. V takšnem težkem položaju so bili. Izmed dveh predlaganih načrtov se je zdela lažja vrnitev v Ilerdo, ker je tam še ostalo malo žita. Prepričani so bili, da bodo tam razvijali nadaljnje načrte. Tarakona je bila bolj oddaljena in ugotovili so, da bi lahko na daljši poti prišlo do več spopadov. Ko je bil ta sklep sprejet, so odrinili iz tabora. Cezar je konjenico poslal naprej izzivat in ovirat sovražnikovo zaščitnico, sam je sledil z legijami. Ni minil trenutek, da se zadnji sovražnikovi vojaki ne bi spopadali s konjenico.
79. Narava tega spopada je bila naslednja: za boj pripravljene kohorte so zaprle zaščitnico, na ravninskih predelih pa se je upiralo še več kohort. Če se je bilo treba povzpeti na kak hrib, je sama narava terena onemogočila nevarnost, ker so tisti, ki so se prvi povzpeli, z višjih položajev od zgoraj krili vzpenjajoče se soborce. Če se je pojavila dolina ali strmina, pa tisti, ki so prvi napredovali, niso mogli pomagati onim za sabo. Konjeniki so z višjega položaja metali kopja sovražnikom v hrbet in tedaj je bila nevarnost za sovražnike velika. Sovražnikom ob približevanju takšnemu terenu ni preostalo drugega, kot da so ukazali ustaviti pohod in v velikem napadu odbiti konjenico. Če so jo pregnali, so se nenadoma vsi v teku spustili v dolino, jo prečkali in se ponovno ustavili na dvignjenih območjih. Njihova konjenica jim namreč tako ni bila sposobna nuditi podpore, da so jo, čeprav je je bilo veliko, morali premakniti v sredino in jo povrh še ščititi, saj je bila od prejšnjih spopadov vsa prestrašena. Nihče izmed njih ni mogel zapustiti poti, ne da bi ga prestregla Cezarjeva konjenica.
80. S takšnim načinom bojevanja so napredovali počasi in po malem. Pogosto so se ustavljali, da so pomagali svojim. Tako se je zgodilo tudi tokrat. Napredovali so štiri milje ob vedno hujših napadih konjenice in zavzeli višji

47 Tukaj je besedilo poškodovano.

48 Plačilo vojakov pomožnih enot je bilo nižje od plačila rimskih vojakov, tako da so si težje priskrbeli dovolj žita.

49 Oprema rimskega vojaka je tehtala 30 kg.

hrib. Tam so utrdili tabor samo na strani proti sovražniku in niso raztovorili živine. Brž ko so ugotovili, da so Cezarjev tabor in šotori postavljeni, konjeniki pa poslani po hrano, so se okoli šeste ure istega dne nenadoma zagnali proč in začeli z nadaljevanjem poti v upanju, da so z oddaljitvijo naših konjenikov pridobili čas. Tako si je Cezar premislil, pustil pratež in začel z legijami zasledovati sovražnika. Pratežu je v zaščito pustil nekaj kohort. Ob deseti uri je ukazal, da mu sledijo še preostali in da pokličejo nabiralce hrane ter konjenike. Konjenica se je hitro vrnila k vsakodnev- nemu opravilu. Ob nasprotnikovi zaščitnici so se srdito borili, tako da so sovražniki skoraj začeli bežati. Padlo je več vojakov in celo nekateri cen- turioni. Cezarjeva vojska je bila nasprotniku za petami in grozila je v vsej svoji moči.

81. Tedaj sovražniki zares niso našli primerne prostora za tabor in niso imeli možnosti napredovati, zato so se ustavili in ga postavili po sili raz- mer daleč od vode na neprimernem kraju. Iz istih razlogov, ki so opisa- ni zgoraj, Cezar ni začel bitke. Tega dne ni dovolil postaviti šotorov, zato da bi bili vsi toliko bolje pripravljeni na zasledovanje, pa če bi sovražniki poskušali uiti ponoči ali podnevi. Ko so se ti zavedli svoje napake glede postavitve tabora, so okope vso noč širili, tako da so prvotni tabor zame- njali z drugim. Isto so počeli naslednji dan že od zore in s tem zapravili ves dan. Toda kolikor so z delom napredovali in tabor pomikali naprej, toliko bolj oddaljeni so postajali od vode. Trenutno nadlogo so blažili s spre- jemanjem drugih nadlog. Naslednjo noč ni nihče šel iz tabora po vodo. Prihodnjega dne so v taboru pustili stražo in popeljali vse čete po vodo, nihče pa ni bil poslan po hrano. Cezar je raje hotel, da bi se zaradi teh na- dlog znašli v tako slabem stanju, da bi se bili prisiljeni predati, kakor da bi o tem odločal boj. Vseeno jih je poskušal obdati z zidom in jarkom, da bi kar najučinkoviteje zaustavil njihove nenadne izpade. Menil je, da se bodo za slednje nujno odločili. Ker jih je k temu pripravilo tako pomanjkanje hrane kakor tudi za nadaljevanje poti prevelika obremenjenost s prtljago, so ukazali pobiti tovarno živino.
82. Za ta dela in načrtovanja sta bila porabljena dva dneva. Tretji dan je že ve- lik del Cezarjevega obroča napredoval. Da bi preprečili še izgradnjo preo- stalega dela obroča, so sovražniki okoli devete ure na bojni znak pripeljali legije ven in pred taborom postavili bojno vrsto. Cezar je vojake odpokli- cal od dela, ukazal zbor konjenice in postavil bojno vrsto. Zelo bi namreč škodovalo Cezarjevemu dobremu glasu med vojaki in njegovi vsesplošni slavi, če bi se zdelo, da se je bitki izognil. Isti že znani razlogi so ga nago- varjali k temu, da se ne bi boril, in to še toliko bolj, ker majhna razdalja ne bi mogla veliko doprinesti h končni zmagi, četudi bi se nasprotniki po- gnali v beg. Tabora namreč nista bila več eden od drugega oddaljena niti dvatisoč korakov. Dve tretjini tega prostora sta zasedali bojni vrsti, tretja je

ostala prazna za naskok in napad vojakov. Če bi prišlo do bitke, bi bližina taborov poražencem na begu omogočila hitro dosegljivo pribežališče. Iz tega razloga se je Cezar odločil, da se bo branil pred napadajočimi sovražniki in da ne bo prvi izzval spopada.

83. Afranijeva bojna vrsta je bila dvojna, sestavljena iz petih legij, na tretjem mestu so bile krilne kohorte v rezervi. Cezar je imel trojno vrsto: prvo linijo so držale po štiri kohorte iz petih legij, njim so sledile po tri rezervne kohorte, nato še enkrat po tri iz svoje legije. Lokostrelci in pračarji so bili v sredini, konjenica je krila boke. Ko sta bili vojski tako postrojene, se je zdelo, da bo vsak od poveljnikov vztrajal pri svojem načrtu: Cezar ni hotel začeti bitke, če v to ne bi bil prisiljen, Afranij pa je hotel preprečiti Cezarjevo izgradnjo obroča. Vendar je šla stvar tako daleč, da sta bojni vrsti vztrajali vse do sončnega zahoda. Potem se je vsaka od njiju vrnila v tabor. Naslednjega dne se je Cezar pripravljal na dokončanje začetih utrdbenih del, sovražnik na poskus prečkanja reke Sikor v plitvini. Ko je Cezar to ugotovil, je prestavil lahko oklepljene Germane in del konjenikov čez reko in postavil na obrežju številne straže.
84. Četrtega dne, ko je sovražnike že vse pestilo in niso imeli nič več hrane za preostalo živino ter jim je primanjkovalo vode, lesa in žita, so prosili za pogajanja na kraju, ki bi bil proč od vojakov, če bi bilo to mogoče. Ko je Cezar to zavrnil in dovolil le odprta pogajanja, so mu dali za talca Afranijevega sina. Ta je prišel na kraj, ki ga je Cezar izbral. Afranij je pred obema vojskama govoril, da se ne bi smeli jeziti niti na njih same niti na vojake, ker so hoteli ohraniti zvestobo do svojega poveljnika Gneja Pompeja. Toda svojo dolžnost da bi naj že opravili in prenesli dovolj mučne kazni, potem ko so morali pretrpeti pomanjkanje vsega. Dalje bi naj bili zdaj ograjeni skoraj kot zveri, odrezani od vode in s preprečenim prostim gibanjem bi naj ne mogli več prenašati niti telesnih bolečin niti izgube časti. Zato priznavajo, da so premagani. Prosijo in rotijo, da se naši ne bi nujno posluževali najhujše kazni, če še le ostaja kaj prostora za milost. To je izrekel karseda skromno in ponižno.
85. Na to je Cezar odgovoril: prav nobenemu ne pristaja ta vloga tarnanja in pomilovanja samega sebe manj kakor Afraniju. Dejal je, da so vsi ostali opravili svojo dolžnost: Cezar se kljub dobremu položaju ter ugodnemu kraju in času ni hotel spopasti, da bi bili vsi pogoji za mir kar najboljši; njegova vojska, ki ji je bila s pomorom tovarišev storjena krivica, je tiste, ki so bili pod njeno pristojnostjo, rešila in ščitila; končno so tudi vojaki Afranijeve vojske, ki so se na lastno pest pogajali za mir, mislili, da se morajo pogajati za življenje vseh svojih soborcev. Tako so bili vsi oddelki sočutni, le poveljniki sami so se branili miru, je opomnil. Oni da se niso držali niti pravil pri pogajanjih niti pravil premirja, ampak so nevedne ljudi, ki so jih v pogajanjih zavedli, ubili na najkrutejši način. Zato se je njim zgodilo to,

kar se običajno zgodi večini ljudi, ki so preveč trmoglavni in ošabni, namreč da se zatečejo ravno tja in skušajo silno vneto doseči ravno to, kar so malo prej zaničevali. Tako jih je poučil. Zdaj da ne bo niti ob njihovi trenutni bedi niti ob kakšnem drugem ugodnem času zahteval kaj takega, kar bi njegovo moč povečalo. Vendar pa hoče, je dejal, da razpustijo tiste vojske, ki so jih že mnoga leta vzdrževali za boj proti njemu. Spomnil je, da ni bilo namreč iz nobenega drugega razloga šest legij poslanih v Hispanijo, sedma pa tam ustanovljena, iz nobenega drugega razloga toliko tako močnih ladij pripravljenih in v vojaščini izkušenih poveljnikov vpoklicanih. Nič od tega da ni bilo uporabljeno za pomiritev Hispanije, nič za skrb za provinco, ki sicer zaradi dolgega mirnega obdobja ni potrebovala vojaške podpore. Vse to so proti njemu pripravljali že davno, je nadaljeval; proti njemu so ustanovili poveljstvo nove vrste, tako da je isti človek pred vrati Rima vodil mestne zadeve in v svoji odsotnosti toliko let upravljal dve najbolj nemirni provinci; proti njemu so spremenili zakone o magistraturah, da v province niso več pošiljali propretorjev in prokonzulov, kot vedno, pač pa tiste, ki so se dokazali v prejšnjih vojnah znova klicali na prevzem vojske; proti njemu izključno je bilo uperjeno, da niso ohranili tega, kar je bilo vedno dano poveljnikom, namreč da so se po zmagovitih vojnah vrnili domov v nekih časteh ali vsaj ne v sramoti in da so lahko razpustili vojsko. Vendar je sam vse to potrpežljivo prenašal, je poudaril, in bo to tudi v prihodnje. Zdaj da sledečega ne bo storil zato, da bi jim odvezel vojsko in jo sam obdržal, kar mu vendar ne bi bilo težko, ampak zato, da oni ne bodo imeli več česa, kar bi lahko uporabili proti njemu. Potemtakem naj, kakor je bilo rečeno, zapustijo provinco in razpustijo vojsko, je velel. Če bo tako storjeno, bo zagotovil, da ne bo nikomur škodoval. To je bil edini in zadnji pogoj za sklenitev miru.

86. Da so bili za nagrado deležni odpuščanja, medtem ko so pričakovali zasluženo kazen, je bilo za vojake resnično prerazveseljivo in prijetno. Ko je namreč prišlo glede kraja in časa njihovega odpusta do razhajanj, so začeli s klici in kretnjami kar z zidu, na katerem so stali, oznanjati, da jih naj takoj odpustijo. Vsa zagotovila ne bi mogla biti gotova, če bi se odpust prestavil na drug termin. Po kratki razpravi je prišlo do odločitve, da so naj tisti, ki imajo prebivališče ali posest v Hispaniji, takoj odpuščeni, preostali pa pri reki Var.⁵⁰ Cezar bo jamčil, da se jim ne bo nič zgodilo in da ne bo nihče proti svoji volji prisiljen izreči nove zaprisege.
87. Obljubil je, da bo skrbel za žito, dokler ne pridejo do reke Var. Dodal je še, da se naj vojakom vrnejo stvari, ki so jih v vojni izgubili in ki jih imajo v posesti njegovi vojaki. Njim je v zameno izplačal pravično ocenjeno

⁵⁰ Dan. reka Var. Izliva se v Ligursko morje med Nico in mestom Antibes. Tedaj je predstavljala vzhodno mejo province Onstranske Galije.

vrednost teh stvari. Če je prišlo pozneje med vojaki do kakršnih koli sporov, so po svoji volji šli k Cezarju iskat pravico. Ko so legije od Petreja in Afranija zahtevale plačo in je prišlo skoraj do upora, ker sta rekla, da še ni prišel dan za izplačilo, so zahtevali, da Cezar razišče ta primer. Z njegovo odločitvijo sta bili zadovoljni obe strani. Po dveh dneh je bila odpuščena približno tretjina vojske in Cezar je ukazal, da gresta dve njegovi legiji naprej in jima ostale sledijo ter tabore postavljajo nedaleč ena od druge. To nalogo je poveril legatu Kvintu Fufiju Kalenu. Po njegovih navodilih so tako prikorakali iz Hispanije do reke Var in tam razpustili preostali del vojske.

*Yoshinaka Jošt Gerl
Univerza v Ljubljani
jostgerl@yahoo.co.uk*